

5.

St. med. nr. 12.

(1923)

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Utenriksdepartementets innstilling av 9de februar 1923, som er bifalt ved kongelig resolusjon av samme dag.

(Foredratt av utenriksminister Joh. Ludw. Mowinckel).

Ved St. med. nr. 30 (1922) «Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.», avgitt 21de juli 1922, blev der av Utenriksdepartementet gitt Stortinget en utførlig redegjørelse for Grønlandsspørsmålets utvikling og daværende stilling.

Der er i den tid, som siden da er forløpet, skjedd såvidt betydningsfulle ting at departementet, under henvisning til utenriksministerens utførlige redegjørelse i Stortingets møte den 18de januar 1923, har funnet grunn til å oversende Stortinget nærværende utfyllende meddelelse.

I St. med. nr. 30 av 1922 side 2—3 blev det meddelt, at den norske sendemann i Kjøbenhavn i mai 1922 efter anmodning av departementet hadde tatt forbehold overfor den danske regjering mot den folkeretslige gyldighet overfor Norge av de der omhandlede inndragninger under dansk styrelse av henholdsvis Angmagssalikdistriktet og Grønlands vestkyst fra 73° til 74° 30' n. br., som departement — anføres det — først var blitt bekjent med efter avgivelsen av den norske note av 2den november 1921.

Det skal i den anledning nevnes, at det danske utenriksministerium i en verbalnote av 29de juli 1922 har opplyst, at meddelelse i sin tid er gitt Norge (i skrivelser henholdsvis til den felles norsk-svenske utenriksminister av 22de oktober 1894 og til Utenriksdepartementet av 29de november 1905) om inndragningen under dansk styrelse av disse to landsstrekninger.

Den neste ting som blir å nevne i nærværende meddelelse er opprettelsen i september f. å av den provisoriske norske trådløse værvarselstasjon ved Mygbugten på østkysten av Grønland på 75½° n. br. Stasjonen blev opprettet av Det Norske Meteorologiske Institut, som hadde satt sig i forbindelse med en av de vanlige norske fangstekspedisjoner, som skulde overvintre, og forsynt den med det nødvendige utstyr til en sådan stasjon. Der hadde i de senere år gjentagende og med stadig stigende styrke i de nærmest liggende nordeuropeiske land, ikke minst i Norge, gjort sig gjeldende krav på etablering lengst mulig mot vest av en trådløs stasjon, som betimelig kunde varsle — blant annet langs den

norske vestkyst — de hittil uvarslede hurtiggående storme vestfra, som ikke passerte stasjonsrekken: de Britiske Øer — Færøerne — Island — Jan Mayen. Utenriksdepartementet fant, da det fikk meddelelse om, at denne norske trådløse stasjon på Grønlands østkyst var trått i virksomhet, av høflighetshensyn straks å burde gi Danmark meddelelse herom, hvad der skjedde i skrivelser av 20de og 23de s. m.

Meddelelsen vakte adskillig opsikt i Danmark og blev besvart med en note fra den her akkrediterte danske sendemann av 2den oktober s. å., hvori det uttaltes, at den danske regjering ikke kunde anse opprettelsen av nevnte stasjon for berettiget, men måtte nedlegge innsigelse mot det således foretatte skritt og ta ethvert forbehold mot selv en provisorisk norsk stasjons forbliven i Grønland. Det uttaltes samtidig, at nevnte skritt i særlig grad hadde måttet forundre den danske regjering, da det var foretatt på et tidspunkt, da der endnu ikke fra norsk side var avgitt svar på de to danske noter av 19de desember 1921 og da den danske regjering mente å kunne gå ut fra, at den norske regjering i likhet med den danske vilde virke henimot skapelsen av den størst mulige ro om Grønlandsspørsmålet. Noten bebudet videre, at der i nær fremtid vilde bli skredet til opprettelsen av en dansk trådløs stasjon, hvis virksomhet — bl. a. gjennom utsendelse av værmeldinger — på fyldestgjørende måte vilde avhjelpe den forhåndenværende mangel av meteorologiske varselmeldinger fra disse egne.

På denne note svarte den norske regjering 16de s. m. Efter først å ha redegjort for grunnen til at de danske noter av 19de desember 1921 endnu ikke var blitt besvart, anføres i den norske note, at regjeringen ikke kan anerkjende berettigelsen av den danske regjeringens bemerkninger om den provisoriske norske værværstasjon. Den norske regjering ønsket like litet som den danske å fore-

gripe forhandlingene om Grønlands-saken, men måtte netop derfor innta det standpunkt, at intet endredes i norske borgeres gjennom tiderne hevdede og aldri tidligere bestridte frie virksomhet i disse strøk. Overensstemmende hermed kunde den norske regjering ikke godta den innvending, som var reist fra dansk side mot, hvad der i dette tilfelle ved norsk foretagsomhet var skjedd. Noten nevnte videre den store betydning for værværssystemet over hele Nord-europa av en trådløs stasjon på Grønlands østkyst, uttalte tilfredshet over, at den danske regjering i nær fremtid vilde gå til anlegg av en permanent trådløs stasjon på Grønland, og sluttet med å gi uttrykk for overbevisningen om, at den danske regjering vilde forstå de betraktninger, som hadde diktert det norske svar, og som gikk ut på, at der ikke fra noen side på det nuværende tidspunkt av forhandlingene burde foretas skritt, som kunde påberopes som prejudikat for sakens endelige løsning eller som en endring i status quo.

Herpå svarte den danske regjering ved sin sendemann i en note av 14de november s. å. med å fastholde sitt før fremholdte syn på saken og uttalte samtidig, at den overensstemmende med hvad der var gitt uttrykk for i den norske note gikk ut fra, at den norske regjering vilde bidra til, at der ikke fra norsk side blev foretatt yderligere skritt, egnet til å vanskeliggjøre de forestående forhandlinger om hele Grønlands-saken. —

I en påfølgende samtale med den danske chargé d'affaires fastholdt utenriksministeren i et og alt den norske opfatning.

Den 19de desember s. å. fremsatte så den danske regjering i Folketinget et «Forslag til Lov om Grønlands Styrelse», som ved sin inndeling av hele Grønland i landsdeler, Sydgrønland, Vestgrønland, Nordgrønland og Østgrønland (om hvilke to sistnevnte forslagets § 45 bestemmer, at de administreres efter de pågjeldende ministres

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

nærmere bestemmelse»), fastslog dansk suverenitet som gjeldende ikke blot det hittilværende koloniområde, men også de deler av Grønland, hvor dansk suverenitet ikke tidligere hadde vært hevdet.

Straks Utenriksdepartementet var blitt bekjent med forslaget, instruerte det telegrafisk den norske sendemann i København om skriftlig å meddele den danske utenriksminister, at den norske regjering var blitt opmerksom på, at nevnte lovforslag inndeler hele Grønland i distrikter og fastsetter bestemmelser om de forskjellige distrikters administrasjon og således forutsetter, at dansk suverenitet gjelder i hele Grønland, og at den norske regjering, da den ikke har anerkjent dette, allerede nu fant å måtte ta bestemt forbehold mot lovforslaget forsåvidt det omfattet strøk, hvor dansk suverenitet ikke tidligere hadde vært hevdet.

Denne note blev avgitt 22de desember f. å.

I en senere note av 12te januar i år ga den norske regjering en nærmere redegjørelse overfor den danske regjering for de grunner, som hadde diktert forbeholdet i noten av 22de desember f. å. Redegjørelsen konkluderte med, at den norske regjering ikke hadde anerkjent den utvidelse, som Danmark ønsket, av sin overhøyhet over hele Grønland, og at den hittil hadde stått i den formening, at det var dette spørsmål, som i tilfelle måtte bli gjenstand for forhandlinger mellom regjeringene og ses i forbindelse med de norske rettigheter på Grønland, rettigheter som gjennom årrekker hadde gitt sig uttrykk i den fangstvirsomhet, som norske borgere hadde utøvet i disse strøk og farvann, og medførte at Norge i virkeligheten blev det eneste land, som her kunde sies å ha reelle interesser å vareta. Dette måtte være av avgjørende betydning hvor det gjaldt suverenitetsspørsmålet over så veldige områder, som hittil uten noen innskrenk-

ning hadde stått åpne for norsk virkelyst og norsk foretagsomhet.

I en note til vor sendemann i København av 5te februar d. å. imøtegår den danske utenriksminister enkelte punkter i den norske note av 12te januar og meddeler, at den danske regjering under henvisning til den danske note av 19de desember 1921 ikke kan anerkjenne som berettiget det forbehold, som i den nevnte note av 12te januar blev fremsatt mot det danske forslag til lov om Grønlands styrelse. Der er ved fremsettelsen av dette forslag ikke skjedd noen endring i det standpunkt, som fra dansk side var inntatt i tiden før fremsettelsen og som var den norske regjering bekjent. Tvertimot har man ved formuleringen av forslaget § 45 tilsiktet i fullt omfang å bevare muligheten for å imøtekomme norske ønsker om hensyntagen til norske fangst- og fiskeriinteresser. — Det uttales videre, at man fra dansk side heller ikke kan anerkjenne konklusjonen i slutningen av den norske note av 12te januar, gående ut på, at den norske regjering ikke skulde ha anerkjent Danmarks suverenitet over Grønland.*)

Til nærmere belysning av den utvikling saken har tatt siden avgivelsen av St. med. nr. 30 (1922), følger som bilag til nærværende innstilling avtrykk av notevekslingene med Danmark m. v. tillikemed en i Utenriksdeparte-

*) I sin svarnote av 17 februar d. a. uttaler den norske regjering, at den i alle henseender oprettholder sitt tidligere fremholdte syn og forbeholder sig senere — i den utstrekning og på den måte, som stortingets behandling av Grønlandssaken måtte foranledige — å komme nærmere tilbake til de i de danske noter av 5 februar d. a. og 19 desember 1921 fremholdte synspunkter. Den innskrenker sig derfor til å meddele, at den må ta bestemt avstand fra den i de nevnte to danske noter hevdede opfatning, at der fra norsk side skulde være avgitt noen folkerettslig forpliktende erklæring om anerkjennelse av dansk suverenitet over Grønland.

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

mentet utarbeidet lengere promemoria som nærmere behandler Grønlandssakens folkerettslige stilling. — Der er til departementet innløpet fra herreds- og kommunestyre, skipper- og sjømannsforeninger, fiskerlag, bondelag og bondestevner, ungdomslag, mållag og andre en rekke resolusjoner og uttalelser om, at man venter, henstiller eller krever, at der ikke godkjennes «noen form for dansk overhøyhet over Grønland», at der holdes fast på «Norges gamle rett til Grønland» m. v.

Utenriksdepartementet vil foreslå,

at Stortinget i fortrolighet gjøres kjent med nærværende innstilling med bilag. —

Departementet tillater sig i henhold til det anførte å

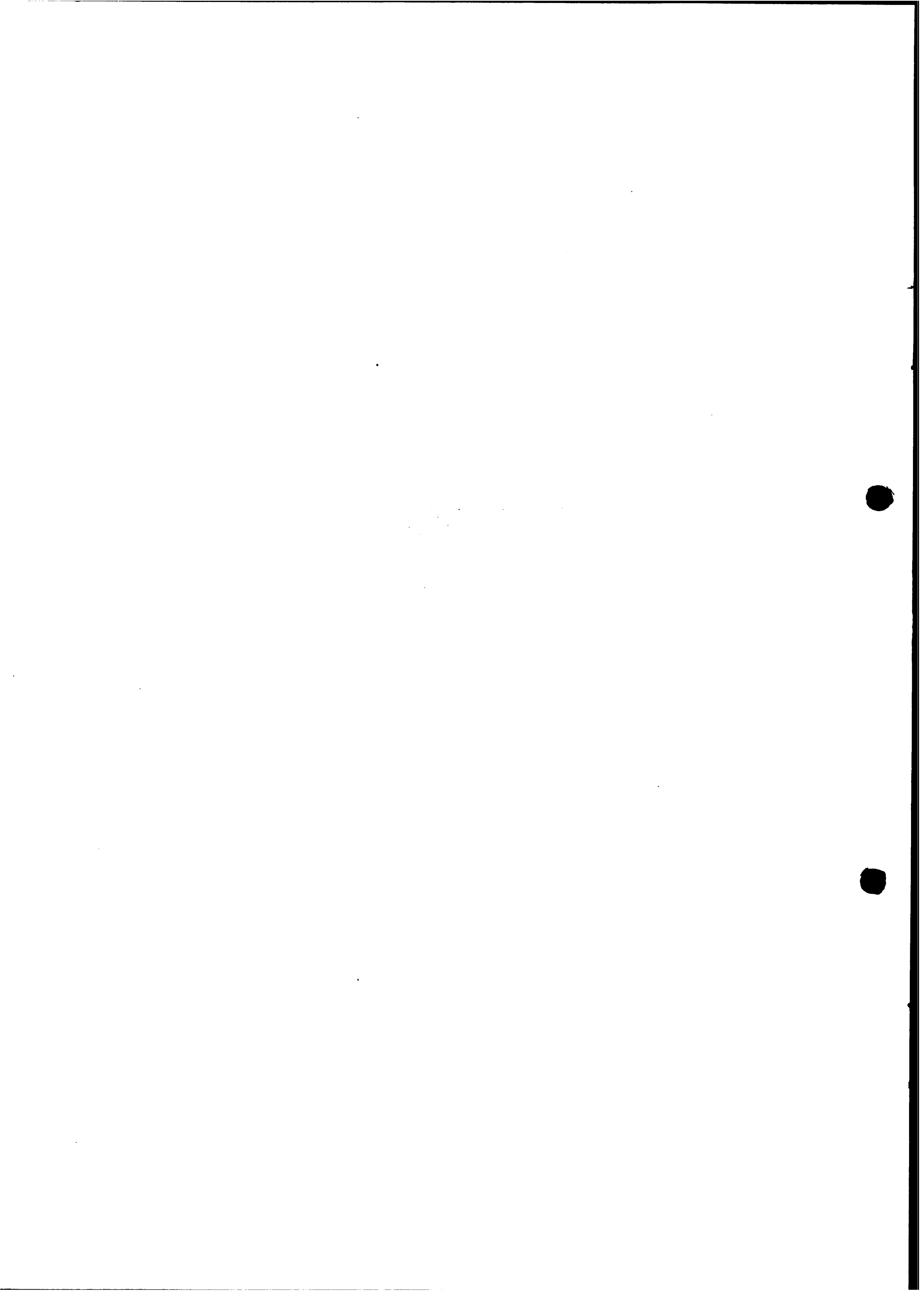
innstille

At gjenpart av Utenriksdepartementets foredrag av 9de februar 1923 — med de dertil føiede bilag — vedrørende Danmarks utvidelse av sin suverenitet og det danske Grønlandsmonopol over hele Grønland i fortrolighet tilstilles Stortinget.

BILAGSFORTEGNELSE.

	Side
1. Promemoria opsatt i Utenriksdepartementet	9
2. Innberetning fra legasjonen i Kjøbenhavn av 1. juli 1922 med bilag.	9
3. Do. fra samme av 31. s. m. med 3 bilag	17
4. Skrivelse fra utenriksminister Mowinckel til kammerjunker Kruse av 20. sept. 1922 ..	19
5. Do. fra samme til samme av 23. s. m.....	20
6. Do. fra kammerjunker Kruse til utenriksminister Mowinckel av 2. okt. 1922	20
7. Innberetning fra legasjonen i Kjøbenhavn av 3. okt. 1922	22
8. Skrivelse fra utenriksminister Mowinckel til kammerjunker Kruse av 16. okt. 1922 ..	22
9. Innberetning fra legasjonen i Kjøbenhavn av 24. okt. 1922	23
10. Skrivelse fra chargé d'affaires Haxthausen til utenriksminister Mowinckel av 14. nov. 1922	24
11. Utdrag av skrivelse fra utenriksdepartementet til Stortingets konstitusjonskomité av 17. nov. 1922 med 1 bilag	25
12. Muntlig meddelelse, gitt den danske chargé d'affaires av utenriksminister Mowinckel 19. des. 1922	26
13. Innberetning fra legasjonen i Kjøbenhavn av 21. des. 1922 (utdrag).....	26
14. Do. fra samme av 22. des. 1922 (utdrag)	28
15. Promemoria, opsatt av utenriksminister Mowinckel 22. des. 1922 om en samtale med den danske chargé d'affaires s. d.....	28
16. Innberetning fra legasjonen i Kjøbenhavn av 23. des. 1922 med 1 bilag.....	29
17. Telefotelegram fra det danske utenriksministerium til den danske legasjon av 22. des. 1922, levert utenriksminister Mowinckel av den danske charge d'affaires 23. s. m. ..	31
18. Promemoria, opsatt av utenriksminister Mowinckel 3. jan. 1923 om samtale med den danske sendemann 30. des. 1922 og 2. jan. 1923	32
19. Pressemeddelelse, utsendt 8. jan. 1923.	36
20. Skrivelse fra utenriksminister Mowinckel til kammerjunker Kruse av 8. jan. 1923. ..	36
21. Skrivelse fra den norske sendemann i Kjøbenhavn til den danske utenriksminister av 12. jan. 1923.....	37
22. Promemoria, opsatt av utenriksminister Mowinckel 13. jan. 1923 om en samtale med den danske sendemann s. d., med 1 bilag	39
23. Innberetning fra legasjonen i Stockholm av 13. jan. 1923	42
24. Promemoria, opsatt av utenriksminister Mowinckel 17. jan. 1923 om en samtale med den danske sendemann 16. s. m	43
25. Skrivelse fra Det Geofysiske Institut i Tromsø, av 11. jan. 1923 (utdrag)	44
26. Skrivelse fra kammerjunker Kruse til utenriksminister Mowinckel av 22. jan. 1923 ..	44
27. Skrivelse fra den danske utenriksminister til den norske sendemann i Kjøbenhavn av 5. febr. 1923	45
28.* Skrivelse fra den norske sendemann i Kjøbenhavn til den danske utenriksminister av 17de februar 1923	48
29.* Skrivelse fra den danske utenriksminister til den norske sendemann i Kjøbenhavn av 17de mars 1923	49

BILAG.

Nr. 1.

PROMEMORIA

opsatt i utenriksministeriet.

I skrivelse av 22. juli 1919 blev legasjonene i Kjøbenhavn, Stockholm, Helsingfors, Berlin, London, Paris, Washington og Rom gjort bekjent med innholdet av utenriksminister Ihlens notater av 14. og 22. juli 1919 om samtaler med den danske minister Krag angående spørsmålet om anerkjennelse av Danmarks overhøihet over hele Grønland.

Den 2. februar 1923 blev de samme legasjoner forespurt telegrafisk om de hadde meddelt innholdet av nevnte skrivelse av 22. juli 1919 til utenriksministeriet eller annen myndighet i det land hvor de var akkreditert. Det fremgår av legasjonenes svar, at det alene er legasjonen i Washington, som likeoverfor en fremmed stats myndighet har omtalt utenriksminister Ihlens svar til minister Krag.

Dette er skjedd i en — efter forut innhentet bemyndigelse fra Utenriksdepartementet — 26. januar 1922 avgitt personlig skrivelse fra sendemann Bryn til den assisterende nordamerikanske statssekretær Mr. Bliss. I denne skrivelse, hvori sendemann Bryn rettet en forespørsel til Mr. Bliss om forståelsen av den av statssekretær Lansing den 4. august 1916 undertegnede deklarasjon angående utvidelsen av Danmarks suverenitet til å gjelde hele Grønland, nevnes «at den danske regjering hadde henvendt sig til den norske regjering for å opnå Norges anerkjennelse av utvidelsen av Danmarks suverenitet til hele Grønland, hvortil den norske regjering uoffisielt hadde uttalt (had informally stated), at den ikke vilde motsette sig det påtenkte arrangement.»

Nr. 2.

INNBERETNING

fra legasjonen i Kjøbenhavn av 1ste juli 1922.

Utenriksdepartementet,
Kristiania.

Fortrolig.

Jeg tillater mig vedlagt å oversende en P. M. om Grønlandsspørsmålet, hvori jeg gir en kort oversikt over saken og uttaler min mening om hvorledes spørsmålet i prinsippet bør søkes ordnet.

Min fremstilling er bygget på de dokumenter vedkommende saken, som er i Legasjonens besiddelse og tillike på det kjennskap, som jeg ad annen vei har erhvervet mig om den og om opfatningen hernede. Jeg er opmerksom på, at de av Utenriksdepartementet anstillede nærmere undersøkelser efter all sannsynlighet vil ha bragt for dagen et langt fyldigere materiale til belysning

av enkelte sider av saken enn den der har stått til min disposisjon. På den annen side tenker jeg mig, at de nye opplysninger kanskje ikke vil angå forholdene, som vil influere på den i min P. M. uttrykte hovedopfatning.

Når jeg har betegnet nærværende skrivelse og den vedlagte P. M. som fortrolig, er grunnen den, at P. M.'en er utarbeidet på grunnlag av en rekke fortrolige dokumenter. Det er imidlertid ikke hensikten å binde Departementet i dets anvendelse av skrivelser med bilag på den måte som ansees ønskelig.

Emil Huitfeldt.

P. M.

om Grønland.

I.

Forhandlinger mellem den norske og den danske regering.

1. Kgl. anordning av 18de mars 1776 forutsetter, at der alene finnes kolonier på Grønlands vestkyst, og disse angis å strekke sig fra 60° til 73° n. br. Forordningen forbyr danske såvelsom fremmede undersætter å «beseile» eller handle på Grønland forsåvidt angår daværende og fremtidige kolonier.
2. I «Underretning til søfarende i Davisstrædet» av 8de mai 1884, gjentas angivelsen av koloniernes beliggenhet mellom 60° og 73° n. br.
3. Ved bekjendtgjørelse av 10de oktober 1894 kundgjør Indenrigsministeriet opprettelsen av Missions- og Handelstasjonen Angmagssalik beliggende på Grønlands østkyst under 65° 36' n. br. og 37° 30' v. l. (Dette er vistnok første gang der nævnes noe om dansk kolonisasjon på Østkysten).
(jfr. nr. 7).
4. I «Underretning til søfarende i Davisstrædet» av 8de mars 1905 post 1, angis koloniene på Vestkysten å strekke sig fra 60° til 74° 30' n. br. (altså 1° 30' nordligere enn efter anordningen av 1776 og underretningen av 8de mai 1884).
5. Ved Indenrigsministeriets bekjendtgjørelse av 10de mai 21 «bringes til almindelig kunnskap at der fra dansk side er opprettet Handels-Missions- og Fangststasjoner såvel på Vest- som på Østkysten av Grønland, således at hele landet herefter er inndratt under de danske kolonier og stasjoner og den danske styrelse av Grønland.»
6. På utenriksminister Ræstads spørsmål gjennom legasjonen i Kjøbenhavn (se 100 U. 13/2 22) angående det såkaldte Thule eller Cap York distrikt (på Vestkysten) mellom 74° 30' og 79° n. br. har det danske utenriksministeriums direktør svart (se 139 L. 22/2 22) at stasjonene i dette distrikt oprindelig var et privat foretagende i forbindelse med Knud Rasmussens opdagelsesreiser. Minister Irgens opplyser samtidig, at Knud Rasmussen ved sin side alltid har hat en egen kommisjon av officiøs art. Knud Rasmussens stasjoner er inndratt under den kgl. grønlandske handel, men der foreligger ennu ingen offentlig bekjendtgjørelse om dette forhold.
7. I skrivelse til minister Irgens av 26de januar 22 (innsendt med 62 L. 27/1 22) har chefen for utenriksministeriets politisk-handelspolitiske avdeling gitt en nærmere redegjørelse for den under nr. 4 omhandlede utvidelse nordover til 74° 30'.
8. På henvendelse fra den danske minister i Kristiania i juli måned 1919 svarte minister Ihlen, at den norske regjering ikke vilde gjøre vanskeligheter med spørsmålet om Danmarks utvidelse av sine politiske og økonomiske interesser til hele Grønland (se 375 U. 25/7 19).
9. I en P. M. av 18de januar 1921 bad den danske legasjon om en erklæring fra Utenriksdepartementet gående ut på, at den norske regjering anerkjendte Danmarks overhøighet over Grønland.
10. Utenriksminister Michelet uttalte 7de mai 1921 til minister Kruse, at Norge ikke kunde gi avkald på noen av de rettigheter til fangst og fiske, som nordmenn hittil hadde

- utøvet på Grønland og i det grønlandske farvann.
11. Minister Kruse meddelte utenriksminister Michelet den 10de mai 1921, at han samme dag hadde mottatt telegram fra Utenriksministeriet om, at dette ikke ønsket ytterligere skritt foretatt til fremskaffelse av skriftlig erklæring fra den norske regjering, men ønsket å la det bero ved det i sin tid fra norsk side avgitte tilsagn.
 12. Utenriksminister Ræstad bekrefter i skrivelse av 2nen november 1921 til minister Kruse hvad han har uttalt til denne i personlig brev av 21de juli s. å., nemlig «at den norske regjering ikke har anerkjendt og ikke kan gå med på å anerkjende en utvidelse av dansk suverenitet over Grønland, som vil medføre en tilsvarende utvidelse av det danske monopol til fortrensel for den næringsvirksomhet, særlig fangst og fiske, som nordmenn hittil, ubestridt, har utøvet i de pågjeldende deler av Grønland og grønlandske farvann.»
 13. Utenriksminister Ræstad gjør i skrivelse til minister Kruse av 23de november 1921 opmerksom på at der i «Underretning for søfarende i Havet omkring Grønland» av 16de juni s. å. er fremhevet, at de gjeldende bestemmelser om lukning av hele Grønland for beseiling av fremmede nasjoners skibe er anerkjendt ved traktat også med Norge. Utenriksminister Ræstad benekter, at sådan anerkjennelse har funnet sted.
 14. Minister Kruse gir i skrivelse til utenriksminister Ræstad av 19de desember 1921 en utførlig fremstilling av den danske regjeringens standpunkt. Heri hevdes bl. a., at Danmarks suverenitet over Grønland ikke tiltrenger nogen fornyet anerkjennelse fra den norske regjering side. Til slutt uttales, at den danske regjering av billighetshensyn, og av hensyn til oprettholdelse av det gode forhold, er villig til «etter ytterste evne å søke tilveiebragt en ordning, der kan avbøte de tap som for norske undrsåtter måtte bli en følge av utstedelsen av bekjentgjørelsen av 10de mai d. å.» Under henvisning hertil ber minister Kruse om å få nøiaktigst mulige opplysninger om arten og omfanget av norske undersåtters fangst og fiskevirksomhet ved Grønland.
 15. I skrivelse nr. 56 av 26de januar 1922 refererer minister Irgens, utenriksminister Scavenius's uttalelse, hvoriblandt: «Han var ganske uvillig til å innlate sig i noensomhelst historisk eller teoretisk diskusjon med Norge angående spørsmålet om Danmarks suverenitet over hele Grønland. Derimot vilde han altid være rede til å drøfte realiteten i de norske fangst- og fiskeinteresser ved Øst-Grønland, således som fremstillet i minister Kruses siste skrivelse (av 19de desember 1921)».
 16. I skrivelse nr. 372 av 20de mai 1922 anmoder utenriksminister Ræstad legasjonen i København om å underrette den danske regjering om, at den norske regjering efter avsendelsen av sin skrivelse til minister Kruse av 2nen november 1921, er blitt bekjent med at følgende strekninger på Grønland utenfor det opprindelige koloniområde (Vestkysten fra 60 til 73 grader n. br.) før bekjentgjørelsen av 10de mai 1921, skal være inndratt under dansk styre, nemlig:
 - (jfr. nr. 3).
 1. Angmagssalikdistriktet på Østkysten, visstnok mellem 65½ og 66½ grad n. br.
 - (jfr. nr. 2, 4 og 7).
 2. Vestkysten fra 75° til 74° 30'.
 Videre, at den norske regjering finner å måtte ta ethvert forbehold

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

med hensyn til den folkeretslige gyldighet av disse uten notifikasjon foretatte utvidelser.

II.

Spørsmålet om fremmede makters anerkjennelse av utvidelsen av Danmarks suverenitet til hele Grønland og av monopolet.

17. Av de til forskjellige fremmede makter av Norge foretatte henvendelser fremgår:

at «Amerika ikke vil motsette sig at den danske regjering utvider sine politiske og økonomiske interesser til hele Grønland.»

Japan har avgitt en ganske likelydende erklæring.

Italien har likeoverfor den danske regjering uttalt, at det «ikke vil ha vanskelighet ved å anerkjenne Danmarks suverenitet over Grønland.»

Den franske regjering har uttalt at den «ingen innvending har å gjøre mot at den danske regjering utvider sin suverenitet til hele Grønland, på de betingelser, som er uttalt i den amerikanske note.» (citeret ovenfor).

Den britiske regjering har erklært, at den «anerkjenner den danske Konges suverenitet over Grønland, men at den, i betraktning av dets geografiske nærhet ved Canada, må reservere sin rett til å bli rådspurt for det tilfelle, at den danske regjering noensinde skulde ha i sinde å avhende dette territorium.»

For Nederlandenes vedkommende står saken så, at der fra dansk side ikke er rettet noen henvendelse til den nederlandske regjering om anerkjennelse, derimot alene en meddelelse om bekjentgjørelsen av 10de mai 1921 (se nr. 5).

Den nederlandske regjering betrakter spørsmålet om dansk suverenitet som stående åpent for sitt vedkommende.

18. I skrivelse til Utenriksdepartementet nr. 140 av 22de februar 22, refererer minister Irgens en samtale med utenriksminister Scavenius, hvorunder denne uttalte at Danmark aldrig hadde gitt noe svar på den britiske anerkjennelsesnote, idet man betraktet det deri inntatte forbehold om å bli rådspurt for å være ganske uten betydning. Det var jo selvsagt, fortsatte utenriksministeren, at såfremt det utenkelige tilfelle skulde opstå, at Danmark vilde tenke på å skille sig ved Grønland, så måtte man jo derom på forhånd tale ikke blott med Storbritannien (dets koloni Canada) men også med Norge og Amerika og mulige andre makter, som kunde tenkes å ha interesse i spørsmålet om hvem der besitter suvereniteten over Grønland.
19. På spørsmål fra norsk side om det har vært meningen med anerkjennelse av suvereniteten også å anerkjenne det danske monopol, har de fleste av forannevnte makter svart unnvikende, eller uttalt, at de overhodet ikke kjente noe til monopolet. Dog meddeler minister Vogt i en skrivelse av 31te mars 22, at den embedsmann i Foreign Office, med hvem han forhandlet om saken, har uttalt at den britiske regjering sikkerlig ingen vanskelighet vilde gjøre med hensyn til monopolet, som faktisk var anerkjent fra engelsk side derved at man i lange tider hadde mottatt danske meddelelser om dette uten antydning til forbehold eller protest. Han tilføjet, at han bestemt anså anerkjennelsen som gjeldende hele Grønland.

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

III.

Området for norsk fangstvirksomhet.

20. Fridthjof Nansen opplyser i skrivelse av 27/4 1921, at nordmenn har drevet fangst på Grønlands nordøstkyst nordenfor 68°—69° fra 1889.
21. Aalesunds Skipperforening gir i en skrivelse av 14/3 21 en utførligere meddelelse om fangst dreven fra Aalesund på «Vesterisen» og Grønlands østkyst på strekningen 67° til 77° n. br. og i Danmarksstrædet (strædet mellom Grønland og Island). I året 1898 og nærmest følgende år dreves fangsten alene med 3 à 4 seilskuter à 40 tons, senere er skibenes størrelse og antal stadig blitt øket, så at der i årene 1918—20 har vært beskjeftiget over 70 fartøier, som alle har vært motor- og dampkuttere.
22. Videre meddeler Aalesund Skipperforening i skrivelse av 13de juni 21 følgende:
«Den store selfangst foregår omkring Jan Mayn og i Danmarksstrædet utenfor territorialgrensen. Der har fra 1900 vært gjort fangster på Grønland og langs Grønlands kyster innenfor 3-milsgrensen fra Scoresby Sound n. br. 70° 0' 20', l. v. G. 22 til Kap Bismarck n. br. 77° 0' til 18° 0' l. v. G. Fangsterne har vesentlig bestått av hvalros, bjørn, polarokse og tildels laks. Dessuten har overvintringsekspedisjoner fangstet blårev og hvitrev på land. Det har forekommet at skibe har tatt hele sin fangst innenfor 3-milsgrensen og på land på ovennevnte strekning.»
23. Tromsø Skipperforening skriver 21/6 21:
«Siden år 1895 har flere ishavsfartøier herfra som regel hvert år drevet fangst ved østkysten av Grønland, innenfor territorialgrensen, og der har vært erholdt betyde-

lige fangster ved kysten av hvalros, kobbe, bjørn samt noen laks (rør). På land har vært fanget et ikke ubetydelig antall moskusdyr, hvorav endel er medtatt levende til Norge.

Den vesentligste fangst ved kysten og iland er foregått mellom 73° 20' og 76° 20' n. br. Fangstutbyttet har som regel vært lønnende og enkelte år gitt betydelig overskudd.

.....Det vil være av stor interesse, at nordmenn fremdeles får uhindret adgang til Grønlands østkyst nordenfor 73° n. br.»

24. Av meddelelser gitt i en skrivelse fra Hammerfest Handelsstands Forening av juni 1921, fremgår, at selfangere fra distriktet av og til har drevet fangst etter hvalros og bjørn på de nordøstlige kyststrekninger nordenfor Danmarksstrædet, og da også innenfor territorialgrensen. Denne fangst har dog aldrig hatt noen større betydning og får det sandsynligvis enn mindre herefter.»
25. Andre norske byer eller distrikter enn de nevnte synes ikke interessert i fangsten på Østgrønland.

26. Det vil erindres, at hele Grønland er dekket av sne og is, også om sommeren, når unntas en smal strimmel langs kysterne i den sydligere del av landet. Beboerne er derfor alene henvist til å leve ved kysterne. Langs Østkysten går den store østergrønlandske strøm som fører umåtelige masser av is sydover fra polarhavet. Som følge herav er Østkysten ikke alene vanskelig tilgjengelig, men den er også litet skikket til beboelse, og Grønlands befolkning, der tilsammen utgjør henimot 13 000 mennesker, bor derfor næsten utelukkende på Vestkysten, det vil si fra sydspissen og nordover til omkring 74° n. br. Østkysten er ikke beboet unntagen på

- et enkelt punkt, nemlig omkring Angmagssalik hvor der bor 500 à 600 mennesker, og hvor Danmark har oprettet en missions- og handelsstasjon omkring 65° 30' n. b.
27. Oprettelsen av stasjonen Angmagssalik nevnes først i det danske innenriksministeriums bekjentgjørelse av 10de oktober 1894, se nr. 3 ovenfor, og når der før den tid tales om kolonien Grønland menes i virkeligheten kun Grønlands vestkyst (fra sydspissen til 73°, muligens 74° 30' n. b.), jfr. nr. 4 ovenfor. Det vil også bemerkes, at innenriksministeriet ennå så sent som i 1905 utsender sine meddelelser om Grønland som «Underretninger til Søfarende i Davisstrædet», der som bekjent er på Grønlands vestkyst, se nr. 4 ovenfor.
 28. Grønlands beboere, grønlænderne, er som bekjent eskimoer, hvis blod dog delvis er noe opblandet med dansk.
 29. Man har fra norsk side ikke godtatt den av den danske regjering fremsatte påstand, at utenriksminister Ihlens utsagn i 1919 om ikke å ville gjøre vanskeligheter med hensyn til spørsmålet om Danmarks utvidelse av sine interesser til hele Grønland skulde inneholde den norske regjeringens anerkjennelse av Danmarks overhøihet.
 30. Under diskusjonen om Grønlandsspørsmålet i den norske presse har det oftere vært fremholdt, at Norge under ingen omstendighet måtte anerkjenne Danmarks suverenitet over det gamle norske biland Grønland. Det må imidlertid erindres, at Danmarks suverenitet over den del av Grønland som er nærmere betegnet i den kgl. anordning av 18de mars 1776 (nemlig Vestkysten mellom 60° og 73° n. br.) vel må betegnes som urokkelig, efterat dette land har vært besiddet av Danmark i over hundrede år. På denne landstrekning bor praktisk talt hele den grønlandske befolkning. Muligens kunde der gjøres formel innsigelse mot Danmarks overhøihetsrett over strekningen mellom 73° og 74° 30' (hvor der finnes litt spredt beboelse) og for det ennå nordligere beliggende land på Vestkysten. Men man er jo da forlengst oppe i den evige is, og noen innsigelse mot dansk overhøihetsrett til disse mot de store kanadiske polarøer vendende, fjerne egne, synes ikke påkrevet av noen norsk interesse.
 31. For Grønlands østkysts vedkommende stiller saken sig noe anderledes. Kunngjørelsen om den eneste danske stasjon der, Angmagssalik, skedde som tidligere nevnt i 1894, og det var først ved bekjentgjørelse av 10de mai 1921, at det bragtes «til almindelig kunnskap» at der var oprettet handels-missions og fangststasjoner også på Østkysten «således at hele landet (Grønland) herefter er inndratt under de danske kolonier og stasjoner.»
 32. Den norske regjerings stilling til Grønlandsspørsmålet i sin almindelighet fremgår av to på dens vegne givne uttalelser, nemlig:
 33. a) Minister Michelets muntlige uttalelse til minister Kruse den 7de mai 1921, gående ut på at han (Michelet) i henhold til uttalelse avgitt av Handelsdepartementet for sitt vedkommende fant, at Norge ikke kunde gi avkall på noen av de rettigheter til fangst og fiske, som nordmenn hittil har utøvet på Grønland og i det grønlandske farvann. Utenriksministeren antydet derhos for minister Kruse — i tilslutning til konferanse som minister Kruse hadde hatt med handelsministeren, at saken antagelig fra norsk side kunde ordnes på den måte, at man avgav en erklæring nogenlunde svarende til den amerikanske regjering og samtidig hermed i en særskilt

- note uttalte, at erklæringen var avgitt under den forutsætning, at Norge ikke gav avkall på forannevnte rettigheter.
34. b) Skrivelse fra utenriksminister Ræstad til minister Kruse av 2den november 1921, hvori Ræstad, foranlediget ved Kruses meddelelse om at det danske Utenriksministerium den 10de mai 1921 har utferdiget bekjentgjørelse om opprettelse av stasjoner på Vest- og Østkysten av Grønland således at hele landet heretter er inndratt under de danske kolonier og stasjoner, bemerker:
- «Jeg har i den anledning den ære å fremholde — overensstemmende med hvad jeg allerede har gitt foreløbig uttrykk for i min private skrivelse til Dem av 20de juli d. å. — at den norske regjering ikke har anerkjent og ikke kan gå med på å anerkjenne en utvidelse av dansk suverenitet over Grønland, som vil medføre en tilsvarende utvidelse av det danske monopol til fortrengsel for den næringsvirksomhet, særlig fangst og fiske, som nordmenn hittil, ubestridt, har utøvet i de pågjeldende deler av Grønland og grønlandske farvann.»
35. Begge utenriksministre har således fremholdt som hovedpunkt, at Norge ikke kan opgi den rett til å drive næringsvirksomhet, særlig fangst og fiske, som nordmenn hittil ubestridt har utøvet på og ved Grønland. Minister Michelet har dessuten antydnet muligheten av en anerkjennelse i lignende form som den amerikanske, mot godtagelse fra dansk side av de nevnte norske krav. Utenriksminister Ræstad har særlig fremhevet, at man fra norsk side ikke kan anerkjenne en utvidelse av dansk suverenitet over Grønland som vil medføre en tilsvarende utvidelse av det danske monopol til fortrengsel av sådan næringsvirksomhet som nevnt.
36. Betenkelighetene fra norsk side mot utvidelsen av den danske suverenitet over hele Grønland synes således i virkeligheten å knytte sig til det av den danske regjering utøvede monopol på å «beseile» og handle på Grønland. Dette monopol, som forøvrig er rettet mot såvel danske som fremmede undersåtter, er visstnok ikke absolutt, men det nødvendiggjør en særskilt tillatelse i det enkelte tilfelle fra den danske regjering, og man går fra norsk side visstnok med rette ut fra, at man ikke vilde kunne få den nødvendige tillatelse i så stor utstrekning som ønskelig.
37. Fra dansk side anføres at monopolet er nødvendig for beskyttelse av eskimoerne mot civilisasjonens farer, det vil vel da først og fremst si mot visse særlig farlige sykdomme og mot brennevin. Ved siden herav gjør vel det hensyn sig gjeldende, at en liten, primitiv folkestamme, som den eskimoiske, let løper fare for å gå tilgrunne i fri omgang og konkurranse med de civiliserte nasjoner. Ved siden av disse grunner av mere ideel grunn spiller visstnok også de økonomiske hensyn en ikke uvesentlig rolle, idet monopolet gjør det mulig for den danske regjering å overta handelen med grønlanderne uten konkurranse fra andre.
32. Man ser i den danske presse ikke sjelden talsmænd for monopolets avskaffelse, idet disse gir den begrunnelse for sitt standpunkt, at det vil svare bedre til nutidens fordringer å gjøre handelen og skibsfarten på Grønland fri for alle og enhver, men samtidig å treffe alle de bestemmelser, som er fornødne til kontrol med fremmedes adgang og ophold, eller som på annen måte tilsies av hensyn til beskyttelse av landets egne beboere.
39. Det vilde neppe nytte uten lang for-

beredelse å vinne den danske regjering for den tanke å opheve monopolet for hele Grønland. Forsåvidt angår den koloniserte Vestkyst vilde et forslag herom under nuværende forhold av den danske regjering måske endog ansees som en innblanding i et indre anliggende, idet regjeringen vilde anse sig som eneberechtiget til å ha noen mening om bestyrelsen av denne fast administrerte koloni. Det skal i denne forbindelse nevnes, at der efter den danske statskalender ved «styrelsen av kolonierne i Grønland» er ansatt følgende personer: 2 inspektører (en for Nord-Grønland og en for Syd-Grønland), 8 distriktslæger, 14 kolonibestyrere, 13 assistenter, 8 skibsførere og maskinmestere, 2 provster og 17 førsteprester og presteviede kateketer. I samme administrasjon er der i Kjøbenhavn ansatt 1 direktør og derhos ved de under ham hørende kontorer 6 personer. Ved «Den kgl. grønlandske handel» i Kjøbenhavn finnes der en handelschef, under hvem der sorterer 4 underordnede personer.

40. Efter hvad der tidligere er nevnt står den østgrønlandske kyst i en hel annen stilling. Den er helt ubebodd utenfor stasjonen Angmagssalik, og man kan i statskalenderen ikke finne noen annen på Østkysten ansatt funksjonær enn kolonibestyreren på nevnte sted. Det må også ansees som mere enn tvilsomt, om der fra dansk side er skedd noen likeoverfor Norge bindende besittelsestagelse, bortsett fra stasjonen Angmagssalik.
41. Den eneste grunn hvorfor man fra norsk side nærer betenkeligheter ved å anerkjenne utvidelsen av Danmarks suverenitet til hele Grønland, synes altså å være, at den derav følgende utvidelse av monopolet vilde hindre utøvelsen av nordmenns hevndvunne rettigheter på og ved

Grønland. Disse rettigheter knytter sig imidlertid såvidt skjønnes vesentlig, om ikke utelukkende, til Øst-Grønland.

42. Under disse omstendigheter er der neppe større betenkeligheter ved å anerkjenne Danmarks suverenitet over hele Grønland, hvis Danmark på sin side ophever monopolet for Østgrønlands vedkommende. Det kunde synes like godt istedet for denne innrømmelse å få en erklæring om at Danmark anerkjente de omhandlede norske næringsrettigheter. Ophevelse av monopolet vilde imidlertid efter min mening være å foretrekke, dels fordi en sådan avgjørelse vilde være klar i sitt omfang, og dels fordi monopolets ophevelse på Østkysten muligens kunde bryte veien for dets ophevelse for hele Grønland, hvad der vilde være av stor betydning for norske interesser. Man må imidlertid være forberedt på, at Danmark, om det går med på monopolets ophevelse for Østgrønland, vilde forlange unnatt stasjonen Angmagssalik.
43. Der har som bekjent i den senere tid vært ført forhandlinger mellem et norsk skipsrederfirma og det danske innenriksministerium om koncession for hvalfangst på Vestkysten. Efter hvad der er mig meddelt om forhandlingerne, vil dette spørsmål ha all utsikt til å løses, såsnart hovedspørsmålet, anerkjennelsen av den danske suverenitet, finner en løsning. Koncessionsspørsmålet er efter sin natur mere skikket til å bli avgjort under utelukkende praktiske hensyn og i fri konkurranse. Erhvervelsen av en fast inntekt for kolonien gjennom utnyttelsen av hvalrikdommen ved Vestkysten er jo av de spørsmål, som står først på dagsordenen, og på hvalfangstens område står Norge uten konkurrenter. I hvert fall vilde det vel ikke la sig gjøre å innta noen

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

avtale om hvalfangst i selve den avtale, der blir å slutte angående anerkjennelsen, da denne vil ha å uttale sig om permanente forhold, mens det sikkert vilde være ytterst vanskelig å få istand nogen permanent ordning av hvalkoncessions- eller hvalfangstspørsmålet.

44. Danmarks standpunkt er som tidligere omhandlet, at det besitter suvereniteten til hele Grønland. Norge hevder, at det ikke har anerkjent utvidelsen av Danmarks suverenitet til hele Grønland, og forbeholder sine undersåtters gamle rettigheter på Grønland. Under den nuværende tilstand vil Danmark bl. a. anse sig berettiget til å anholde og opbringe til fiskasjon av «skib og gods» norske fartøier, som påtreffes innen Grønlands sjøterritorium, så der stadig kan opstå ubehagelige og vanskelige konflikter skikket til å skade det gode forhold mellem de to riker. Såvel hensynet hertil som forskjellige hensyn av økonomisk og prak-

tisk art taler således for, at en ordning kommer istand så snart som mulig.

45. Jeg vil tilslut minne om noe som ikke er uten betydning ved behandlingen av spørsmålet om Norges anerkjennelse av Danmarks utvidelse av sin suverenitet til hele Grønland, nemlig det forhold, at nordmennene ikke har stammefrender på Grønland. Landet er ikke befolket fra Norge, dets beboere er eskimoer som tilhører en fra vor egen helt forskjellig folkerase. Vort forhold til dette land er derfor av en ganske annen art enn vort forhold f. eks. til Island, hvis innbyggere er av samme blod som vårt eget folk.
46. Jeg foreslår at der søkes istandbragt en ordning som i prinsippet går ut på, at Norge anerkjenner utvidelsen av Danmarks suverenitet til hele Grønland mot at Danmark binner sig til for Øst-Grønlands vedkommende å utøve suvereniteten efter reglene for den åpne dørs politikk.

Kjøbenhavn, den 1ste juli 1922.

Emil Huitfeldt.

Nr. 3.

INNBERETNING

fra legasjonen i Kjøbenhavn av 31te juli 1922.

Utenriksdepartementet,
Kristiania.

Som svar på sin note til Utenriksdepartementet av 23de mai d. å. har legasjonen idag mottatt den i avskrift vedliggende skrivelse av 29de ds. med 2 bilag.

Som det vil sees, bemerker Utenriksministeriet at det ved note av 19de desember f. å. har besvart Utenriksdepartementets note til den danske minister i Kristiania av 2nen november f. å.

Videre uttaler Utenriksministeriet

at Utenriksdepartementets meddelelse om at inndragelsen under dansk styre av Angmagssalikdistriktet, og Vestkysten fra 73 ° til 74 ° 30' n. br., ikke er blit notifisert den norske regjering, må bero på en feiltagelse.

Utenriksministeriet oversender samtidig en avskrift av de noter hvorved notifikasjonene har funnet sted.

Emil Huitfeldt.

AVSKRIFT.

Journal Nr. 8 U 7.

Udenrigsministeriet.

Verbalnote.

I Verbalnote av 23. Maj d. A. har det kgl. norske Gesandtskab efter Paalæg af sin Regering og under Henvisning til Indholdet af den norske Udenrigsministers Note af 2. November f. A. til den danske Gesandt i Kristiania angaaende Danmarks Højhed over Grønland, meddelt Udenrigsministeriet, at den norske Regering senere er blevet bekendt med, at Angmagssalikdistriktet paa Østkysten samt et Omraade paa Vestkysten fra 73 ° til 74 ° 30' n. Br. i sin Tid skal være blevet inddraget under den danske Styrelse af Grønland. Den norske Regering, som ikke har modtaget nogen Notifikation i den Anledning finder af Hensyn til Norges Interesser ikke at kunne undlade at tage ethvert Forbehold med Hensyn til den folkeretlige Gyldighed overfor Norge af saaledes foretagne Udvidelser af dansk Koloniomraade paa Grønland.

I denne Anledning har Udenrigsministeriet den Ære at meddele det kgl. norske Gesandtskab, at den norske Udenrigsministers ovennævnte Note af 2. November f. A. er blevet besvaret ved en Note af 19. December s. A. fra den danske Gesandt i Kristiania til den norske Udenrigsminister, til hvilken Svarnotes Indhold man derfor henviser, samt at den i det kgl. norske Gesandtskabs Verbalnote af 23. Maj d. A. givne Meddelelse maa bero paa en Feiltagelse, idet Inddragelsen af de deri nævnte Omraader under den danske Styrelse i Grønland i sin Tid officielt er blevet notificeret den norske Regering ved Noter af 22. Oktober 1894 og 29. November 1905 fra de danske Gesandtskaber, henholdsvis i Stockholm og Kristiania, af hvilke Noter Genparter vedlægges.

Hvilket ved det kgl. norske Gesandtskabs behagelige Mellekomst bedes meddelt den norske Regering.

København, den 29. Juli 1922.

Afskrift.

Herr Greve,

Jeg har den Ære at fremsende 2 Exemplarer af en i Henhold til allerhøjeste Bemyndigelse af 25. f. M. gennem det Kgl. Udenrigsministerium udfærdiget Bekendtgørelse af 10. dennes om at der af den danske Stat er oprettet, paa Østkysten af Grønland, en Missions- og Handelsstation beliggende ved Angmags-

Stockholm, den 22de Oktober 1894,

salik under 65 ° 36' nordlig Bredde og 37 ° 30' vestlig Længde, hvis Indhold jeg har erholdt Ordre til at bringe til den Kongelige Svenske Regerings og den Kongelige Norske Regerings Kundskab.

Modtag, Herr Greve, Forsikringen om min mest udmærkede Høiagtelse.

(sign.) *J. Hegermann-Lindecrone.*

Hans Excellence

Herr Udenrigsminister *Grev Lewenhaupt.*

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Afskrift.

den 29de November 1905.

Deres Excellence.

I Henhold til min Regerings Ordre har jeg den Ære hoslagt at fremsende 3 Exemplarer af en af Direktoratet for den kgl. grønlandske Handel under 8. Marts d. A. udstedt og af det danske Indenrigsministerium approberet «Underretning for Søfarende i Davisstrædet», der afløser den tidligere «Underretning» af 8. Maj 1884.

Ved den nye Bestemmelse er det hidtil gældende Forbud imod Vandfyldning i Godhavn blevet ophævet, medens iøvrigt det almindelige Forbud imod Besejling af de danske besiddelser paa

Vestkysten af Grønland hævdes ligesom de sanitære Forholdsregler, som fordres for at nyde godt af Tilladelsen til Vandfyldning, nærmere bestemmes. — Da Kolonisationen og følgelig den danske Administration nu strækker sig til $74^{\circ} 30'$ nordlig Bredde ere Bestemmelserne gældende indtil denne Breddegrad eller $1^{\circ} 30'$ nordligere end de i «Underretninger» af 1884 angivne Grænser.

Modtag, herr Udenrigsminister, Forsikringen om min mest udmærkede Høilagtelse.

Hans Excellence

Herr Udenrigsminister Løvland.

etc. etc. etc.

Nr. 4.

SKRIVELSE

fra utenriksminister Mowinckel til kammerjunker Kruse av 20de september 1922.

Herr Minister,

Som det tør forutsettes Dem bekjent, har der i de senere år gjentagende og med stigende styrke, ikke mindst i Norge, gjort sig gjeldende krav på etablering lengst mulig mot vest av en trådløs stasjon, som betimelig kunde varsle, blandt annet langs den norske Vestkyst, de hittil uvarslede hurtigløpende storme vestfra, som ikke passerer stasjonsrekken De Britiske Øer — Færøerne — Island — Jan Mayen.

Jeg vil ikke undlate i den anledning

å bringe til Deres kunnskap, at jeg idag har fått meddelelse om, at en provisorisk trådløs stasjon, som Det Norske Meteorologiske Institut i begynnelsen av inneværende år hadde tatt skritt til å etablere på Grønlands nordkyst, nu er trått i virksomhet. Stasjonen, hvis mast såvidt erfaret er opprigget på land, mens vedkommende fartøi benyttes som stasjonsrum, er beliggende ved Mygbugten på $73^{\circ} 35' 5''$ n. br. og $21^{\circ} 30'$ v. l.

Mottag — — — —

Joh. Ludw. Mowinckel.

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Nr. 5.

SKRIVELSE

fra utenriksministeren til kamerjunker Kruse av 23de september 1922.

Herr Minister,

I tilslutning til min skrivelse av 20de ds. angående etablering av en provisorisk trådløs stasjon på Grønlands nordøstkyst har jeg den ære å meddele at stasjonen ikke er etablert ved en særskilt utsendt meteorologisk ekspedisjon, men ved en av de vanlige norske fangstekspe-

disjoner som skulde overvintre og som det norske Meteorologiske Institut hadde utstyrt med det fornødne materiell, idet Institutet samtidig anmodet om at der fra overvintringsekspedisjonen måtte bli sendt veirvarslingstelegrammer.

Motta, — — — —

For Utenriksministeren:

A. Esmarch.

Nr. 6.

SKRIVELSE

fra kamerjunker Kruse til utenriksminister Mowinckel av 2den oktober 1922.

Herr Udenrigsminister.

Ved en Note af 20. f. M. har det kgl. norske Udenrigsdepartementet underrettet mig om, at samme den nævnte Dag har faaet Meddelelse om, at en provisorisk traadløs Station, som det norske Meteorologiske Institut i Begyndelsen af indeværende Aar havde taget Skridt til at etablere paa Grønlands Nordøstkyst nu er traadt i Virksomhed, og at Stationen, hvis Mast, saavidt erfaret, er opstillet paa Land, medens det i Noten omhandlede Fartøj benyttes som Stationsrum, er beliggende ved Mygbugten paa $73^{\circ} 30' 5''$ nordlig Bredde og $21^{\circ} 30'$ vestlig Længde.

I en Note af 23. f. M. har Udenrigsdepartementet dernæst meddelt, at Stationen ikke er etableret ved en særskilt utsendt meteorologisk Ekspedition, men ved en af de sædvanlige norske Fangst-

ekspeditioner, som skulde overvintre, og som det norske Meteorologiske Institut havde udstyret med det fornødne Materiel, idet Institutet samtidig anmodede om, at der fra Overvintringsekspeditionen maatte blive sendt Vejrvarslingstelegrammer.

Efter at have gjort min Regering bekendt med Indholdet af Udenrigsdepartementets ovennævnte Noter har jeg i Henhold til derom modtagen Instruktion den Ære at meddele Hr. Udenrigsministeren følgende:

Den kgl. Regering, for hvis Opfattelse af hele Grønlandssaken der indgaaende er gjort Rede overfor den norske Regering ved mine Noter af 19. December f. A., kan ikke erkende den af det norske Meteorologiske Institut foranledigede Oprettelse af en Station for traad-

løs Telegrafi paa Grønlands Nordøstkyst for berettiget.

Ydermere har dette Skridt i særlig Grad maattet forundre min Regering, eftersom det er foretaget paa et Tidspunkt, hvor der endnu ikke fra norsk Side er afgivet Svar paa mine to ovennævnte Noter, og hvor min Regering mente at kunne gaa ud fra, at den norske Regering i Lighed med den danske vilde virke henimod Skabelsen af den størst mulige Ro om Grønlandsspørgsmaalet, og derfor — uanset de Hensyn der kunde gøre det ønskeligt saa snart som muligt at blive gjort bekendt med den norske Regerings Standpunkt — har afholdt sig fra at insistere paa en Fremskyndelse af Besvarelsen af de to oftnævnte Noter i Tillid til, at der ikke fra norsk Side vilde blive foretaget Skridt, der eventuelt paa ny kunde rejse Bevægelse om Sagen.

Med Hensyn til det i Hr. Udenrigsministerens Note anførte angaaende Ønskeligheden af Oprettelsen af en traadløs Station i Grønland, da har den kgl. Regering alt i nogen Tid haft sin fulde Opmærksomhed henvendt paa denne Sag og har for nylig ladet foretage en indgaaende Undersøgelse af de lokale og andre praktiske Forhold, der kommer i Betragtning i saa Henseende. Der vil herefter i løbet af en nær Fremtid blive skredet til Oprettelsen af en saadan Station, hvis Virksomhed, bl. a. gennem Udsendelse af Veirmeldinger paa fyldest-

gørende Maade vil afhjælpe den forhaandenværende Mangel af meteorologiske Varselmeldinger fra de paagældende Egne.

Under Henvisning til det ovenfor anførte mener den kgl. danske Regering — om end den efter de fra den kgl. norske Regering senest modtagne Oplysninger gaar ud fra, at der ikke fra den norske Regerings Side har været tilsigtet en vilkaarlig Foregriben af de kommende dansk-norske Forhandlinger om Grønlandssagen — ikke at kunne undlade at nedlægge Indsigelse imod det fra norsk Side foretagne Skridt og tage ethvert Forbehold med Hensyn til selv en provisorisk norsk Stations Forbliven i Grønland.

Jeg tillader mig at tilføje, at min Regering, der med Tilfredshed har erfaret og oprigtigt slutter sig til de af Hr. Udenrigsministeren offentlig fremsatte Udtalelser om, at Grønlandssagen maa løses i Venskab og Forstaaelse, nærer det levende Haab, at den kgl. norske Regering vil erkende Berettigelsen af de Synspunkter, der er bestemmende for den danske Regerings Opfattelse af den ved Anlægget af en midlertidig norsk Radiostation i Grønland skabte Situation, og at den kgl. norske Regering ikke vil undlate snarest muligt at træffe de nødvendige Forholdsregler i Overensstemmelse hermed.

Modtag, — — —

J. C. W. Kruse.

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Nr. 7.

INNBERETNING

fra legasjonen i København av 3dje oktober 1922.

Fortrolig.

Herr Utenriksminister.

Jeg henvendte mig idag i Utenriksministeriet efter anmodning av direktør O. C. Scavenius, som, da jeg innfant mig i Ministeriet, forela mig til gjennomlesning avskrift av Utenriksdepartementets skrivelser til minister Kruse av henholdsvis 20de og 23de f. m. angående opprettelse av en provisorisk radiostasjon på Grønlands østkyst (hvilke skrivelser jeg forøvrig allerede kjente gjennom direkte meddelelse fra Departementet), og videre av den danske Regjerings svar-

skrivelse. Noen bemerkning av betydning blev ikke gjort fra noen av siderne; jeg antar at hr. Scavenius var av samme opfatning som jeg at tilstanden var blitt alvorlig, ialfall for Grønlandsakens vedkommende. Jeg fant det for mit vedkommende klokest å tie i denne for mig nye situasjon.

Jeg skulde være taknemmelig for å få mig tilstillet en avskrift av det danske svar snarest mulig.

Herr Utenriksministerens ærbødigste

Emil Huitfeldt.

Nr. 8.

SKRIVELSE

fra utenriksminister Mowinckel til kamerjunker Kruse av 16de oktober 1922.

Herr Sendemann,

Jeg har den ære å erkjenne mottagelsen av Deres skrivelse av 2den ds. vedrørende etableringen av den norske provisoriske trådløse værværslingsstasjon på Øst-Grønland.

Jeg tillater mig i anledning av de bemerkninger som De på Deres Regjerings vegne fremfører i denne forbindelse å meddele:

Når den norske Regjering hittil ikke har besvart Deres noter av 19de desember f. å. er årsaken den at Grønlandssaken — ut fra historiske forutsetninger og norsk næringslivs store interesser — er av så stor betydning for Norge, at det har været nødvendig å underkaste den en

meget alsidig og omhyggelig prøvelse. I august d. å. blev der forelagt Stortinget en regjeringsmeddelelse om saken. Skjønt dettes konstitusjonskomité vil behandle meddelelsen ekstraordinært mellem sesjonerne kan stortingets uttalelse ikke ventes før efter dettes sammentrede i midten av januar n. å.

Hvad det nu foreliggende spørsmål angår kan den norske Regjering ikke anerkjenne berettigelsen av den danske regjerings bemerkninger om den provisoriske norske værværslingsstasjon. Den norske regjering ønsker like lite som den danske å foregripe de norsk-danske forhandlinger om Grønlandssaken, men

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

nettop derfor må den innta det standpunkt, at intet endres i norske borgeres gjennom tiderne hevdede og aldrig tidligere bestritte frie virksomhet i disse strøk. Overensstemmende hermed kan den norske regjering ikke godta den fra dansk side reiste innvending mot hvad der i dette tilfelle ved norsk foretagsomhet er skedd.

Oprettelsen av en trådløs værværslingsstasjon på Grønlands Østkyst ansees av meteorologerne for å være av den største betydning for værværslingssystemet over hele Nordeuropa. Av særlig vekt ut fra norsk synspunkt er det at såvel fangstmennene i Vesterisen som fiskerne langs Norges kyst gjennom denne stasjon kan få pålideligere og hurtigere værmeldinger enn hittil. Den nor-

ske regjering erfarer derfor med tilfredshet at den danske regjering påtenker i nær fremtid å skride til opprettelse av en permanent trådløs stasjon på Grønland.

Det gleder mig å se, at mine uttalelser om en løsning av Grønlandssaken i venskap og forståelse har, som jeg ventet, funnet gjenklang i Danmark og hos den danske regjering. Jeg føler mig derfor også overbevist om, at den danske regjering vil forstå de betraktninger som har diktert nærværende svar og som går ut på, at der ikke fra noen side på det nuværende tidspunkt av forhandlingerne bør foretas skritt som kan påberopes som præjudikat for sakens endelige løsning eller som en endring i status quo.

Motta, Herr Sendemann, forsikringen om min utmerkede høiaktelse.

Joh. Ludw. Mowinckel.

Nr. 9.

INNBERETNING

fra legasjonen i København 24de oktober 1922.

Fortrolig.

Herr Utenriksminister.

Efter mottagelsen av Utenriksministerens skrivelse av 19de ds. angående Grønlandssaken søkte jeg igår Utenriksminister Cold, til hvem jeg fremførte Deres besked. Han takket for meddelelsen og tilføiet at han med Utenriksministeren var enig i at det nuværende tidspunkt neppe vilde være gunstig for et besøk i Kristiania, da det vilde kunne gi anledning til kommentarer som neppe vilde gavne saken.

Han sa at han nu hadde gått gjennom den hele sak og at han hadde funnet, at spørsmålet om radiostasjonen desværre hadde bragt den i en vanskelig stilling. Den danske Regjering kunde ikke dele den opfatning om status-quo-spør-

målet som hadde fått uttrykk i den siste norske note, og Regjeringen måtte i en ny note nærmere redegjøre for sit standpunkt.

Videre nævnte Utenriksministeren, at der var kommet klage over norske hvalfangeres optreden i Vestgrønland, og at den danske Regjering i den anledning vilde gjøre en henvendelse til den norske Regjering i en nær fremtid. Han tilføiet, at der intet herom vilde komme i den danske presse.

Utenriksminister Cold var ved sin omtale av Grønlandsspørsmålet denne gang like så velvillig som forrige gang, men han var øiensynlig mindre fortrøstningsfuld med hensyn til dets løsning.

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Der var mere tvil i de benyttede uttryk, og han så i det hele tatt mindre freidig på saken. Jeg fikk det inntrykk av samtalen at man fra dansk side ikke lenger var fremmed for den tanke at man ikke vilde komme forbi vanskelighetene uten ved å ty til voldgift, skjønt han ikke sa dette direkte. Efter min mening er det av den største betydning, at Grønlandsspørsmålet avgjøres ved forhandling og ikke ved voldgift. Jeg har i mitt forslag, innsendt med 598 L. 1.7.22, redegjort for hvad der efter min mening er det meste man kan opnå fra norsk side, hvis da ikke saken av en eller annen uanet grunn helt skulde forandre sig. (Mitt forslag angår jo forøvrig alene prinsippet for en eventuell ordning og forutsetter at der treffes avtale om en rekke særlige punkter). Det er min overbevisning at en såvidt gunstig løsning ikke vilde

kunne erholdes ved en voldgiftsavgjørelse, og grunne av mere almindelig art taler også mot en sådan.

Jeg ser at «Tidens Tegn» for 20de ds. inneholder en artikkel av Idar Handagard, overskrevet «Angmagssalik». Handagard har skrevet en række giftige artikler om Grønlandsspørsmålet, men denne er vel den giftigste av dem alle. Skulde det ikke være mulig å få redaktører til å nekte plass for den slags skrivelser som må sette ondt blod mellom folkene og som ikke kan ha nasjonal — eller annen ideel følelse som bevegelse grunn? Jeg bad Utenriksminister Cold om å søke å overse denne slags utbrudd og om å ta uttalelser som de der finnes i en leder i «Verdens Gang» for 21de ds. som uttryk for fornuftige nordmenns mening.

Herr Utenriksministerens ærbødigste

Emil Huitfeldt.

Nr. 10.

SKRIVELSE

fra chargé d'affaires Haxthausen til utenriksminister Mowinckel av 14de nov. 1922.

Herr Udenriksminister.

Idet jeg har den Ære at anerkende Modtagelsen af Hr. Udenrigsministerens Note af 16. f. M. vedrørende Oprettelsen af en norsk provisorisk Radiostation for Vejrvarsling paa Østgrønland, tillader jeg mig i Henhold til derom modtagne Instruktioner at meddele Dem følgende:

Overfor det i Hr. Udenrigsministerens Note anførte, mener min Regering at burde henvise til den i Minister Kruses Note af 2. f. M. fremsatte Opfattelse gaaende ud paa, at den danske Regering ikke kan anse den paagældende provisoriske Radiostations Oprettelse for berettiget, ligesom den med hensyn til den i Noten omhandlede Fangstvirkosomhed i

de paagældende Egne maa henvise til Udtalelserne i Minister Kruses Note af 19. December f. A.

Af Hr. Udenrigsministerens ovennævnte Note fremgaar det, at Anlægget af den nævnte Station efter norsk Opfattelse er forenelig med status quo. Min Regering kan imidlertid ikke undlade at fremhæve, at der ved Stationens Etablissement dog maa siges at have været foretaget et Skridt, som i Forbindelse med de i den norske Presse om Stationens Oprettelse fremkomne Meddelelser var egnet til at forrykke det hidtidige Grundlag og skabe en for Forhandlingernes gun-

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

stige Forløb uheldig Bevægelse og Uro om Sagen.

Den danske Regering har af Hr. Udenrigsministerens Note med Tilfredshed bemærket, at den norske Regering ikke har villet foregribe de kommende Forhandlinger om Grønlandssagen. I Overensstemmelse hermed gaar den danske Regering ud fra, at den norske Regering vil bidrage til, at der ikke fra norsk Side foretages yderligere Skridt, egnede til at vanskeliggøre de forestaa-

ende Forhandlinger om hele Grønlandssagen, og min Regering, der som tidligere udtalt nærer et levende Ønske om, at denne Sag bringes til en tilfredsstillende Afslutning, imødeser da en nærmere Meddelelse fra Hr. Udenrigsministeren, naar den i Deres ovennævnte Note omhandlede Udtalelse fra det norske Storting foreligger.

Modtag, Hr. Udenrigsminister, Forsikringen om min udmærkede Højagtelse.

Haxthausen.

Nr. 11.

UTDRAG

av skrivelse fra Utenriksdepartementet til Stortingets konstitutionskomité av 17de november 1922.

Hemmelig.

Herr Formannen i

Stortingets Konstitusjonskomité, Stortinget.

Grønlandssaken.

Jeg har den ære å oversende vedlagt til bruk for Komitéens medlemmer under dens behandling av Grønlandssaken avskrift — i 8 eksemplarer — av følgende dokumenter:

Som det av bilag 2—4*) fremgår, viser det sig, at der fra Danmarks side — henholdsvis i skrivelse av 22de oktober 1894 og 29de november 1905 — er gitt Norge meddelelse om de to utvidelser av koloniområdet på Grønland, om hvis folkerettslige gyldighet legasjonen i København 20de mai d. å. blev instruert om å ta forbehold, fordi de ikke var blitt notifisert Norge. — Skrivelsen av 22de oktober 1894 kan ikke ses å foreligge i Utenriksdepartementets arkiv og kan heller ikke av det daværende Indrepar-

*) (Se de 3 subbilag til bilag 2 foran).

tements journaler ses å være videresendt nevnte departement fra det svenske utenriksministerium. Skrivelsen av 29de november 1905 er derimot innkommet i sin tid til Utenriksdepartementet, men har ved avgivelsen av skrivelsen av 20de mai d. å. til legasjonen i København undgått Departementets oppmerksomhet, idet sakene for den tid (inntil 1ste januar 1906) ikke har foreligget ordnet efter det nuværende dossier-system, men er henlagt efter journalnummer, og journalangivelsen for denne skrivelses vedkommende viser sig å ha været mangelfuld. Av den måte hvorpå skrivelsen er blitt ekspedert av Utenriksdepartementet (se dets skrivelse til Forsvarsdepartementet, Marinen, av 2den desember 1905, hvorav avskrift følger i 8 eksemplarer), synes å fremgå at departementet dengang ikke har vært oppmerksom på meddelelsens betydning.

Joh. Ludw. Mowinckel.

G. v. Tangen.

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Det Kgl. Utenriksdepartement.

Kristiania, 2den desember 1905.

4 bilag.

Forsvarsdepartementet,
Marinen.

Til det ærede Departements forføi-
ning tillater man sig hoslagt å oversende
gjenpart av en skrivelse fra den hervæ-

rende danske minister av 29de f. m. med
bilag angående regler for skibsfarten på
Grønland.

J. Løvland.

A. Scheel.

Nr. 12.**MUNTLLIG MEDDELELSE**

gitt den danske chargé d'affaires av Utenriksminister Mowinckel 19/12 1922.

Den norske Regjering, som selvfølgelig fastholder sitt standpunkt med hensyn til norske borgeres virksomhet på Grønland, vil — som forutsatt ved avgivelsen av min skrivelse av 16de oktober d. a. og i overensstemmelse med den i

Deres skrivelse av 14de ds. også uttalte forutsetning — komme tilbake til den der berørte sak, når den før omhandlede uttalelse fra Stortinget i Grønlandssaken foreligger.

Nr. 13.**INNBERETNING**

fra legasjonen i Kjøbenhavn av 21de desember 1922.

Utenriksdepartementet,
Kristiania.

Jeg tillater mig vedlagt å oversende 4 eksemplarer av «forslag til lov om Grønlands styrelse» (Folketinget 1922—1923, lovforslag 42, blad nr. 55) og et eksemplar av «Betænkning afgivet af det i December Maaned 1920 nedsatte Udvalg til Drøftelse af grønlandske Anliggender». Av sistnevnte publikasjon oversendtes forøvrig Departementet 2 eksemplarer med 544 L. 30te august 1921. Videre vedlegger jeg en i «Kjøbenhavn» for 19de ds. inneholdt oversikt over lovfor-

slagets viktigste bestemmelser og overskrevet «En Nyordning av Grønlands Administration», og en leder fra «Berlingske Tidende» for 20de ds., overskrevet «Grønlands styrelse».

Lovforslaget som blev fremsatt i Folketinget den 19de ds. er som det vil sees ledsaget av «Bemærkninger» (side 12—17). Av innledningen til disse fremgår at lovforslaget er utarbeidet på grunnlag av den ovenfor nevnte utvalgsbetenkning.

§ 1 bestemmer at Grønland deles i 4

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

landsdeler: **Sydgrønland**, omfattende strekningen fra Lindenowsfjorden (på Østkysten et kort stykke nord for Grønlands sydspiss Kap Farvel) til Nordre Strømfjord (på vestkysten på omtrent $67\frac{3}{4}^{\circ}$ n. br., hvor grenselinjen går mellom det nuværende Sydgrønland og Nordgrønland); **Vestgrønland**, omfattende strekningen fra Nordre Strømfjord til 75° n. br.; **Nordgrønland**, omfattende strekningen fra 75° n. br. til Nordostrundingen (den halvø der danner Grønlands nordøstlige hjørne på omtrent 82° n. br.); **Østgrønland**, omfattende strekningen fra Nordostrundingen til Lindenowsfjorden.

Det vil sees

at det nye **Sydgrønland** er identisk med det nuværende Sydgrønland,

at **Vestgrønland** omtrent faller sammen med det nuværende Nordgrønland, idet det dog går noe lengere nord,

at **Nordgrønland** omfatter det nuværende tyndtbefolkede Thule distrikt (eller Kap York distrikt) der regnes å strekke sig fra ca. $74^{\circ} 30'$ til 79° n. br., samt hele den resterende del av Grønlands nordvestkyst til og med Independencefjorden ved nordøsthjørnet, og

at **Østgrønland** omfatter praktisk talt hele østkysten sydover fra det nevnte nordøsthjørne til henimot sydspissen (Kap Farvel) heri iberegnet kolonien Angmagssalik (mellom $65^{\circ} 30'$ og $66^{\circ} 30'$ n. br.)

Samtlige de 4 distrikter omfatter altså bebodde strekninger, selv om beboerne er meget fåtallige både i det nye Nordgrønland (hvor de alene finnes i Thule distriktet) og i Østgrønland (hvor de kun finnes i Angmagssalik, i et antall av ca. 600).

Når man betenker hvor kolossale de strekninger er der omfattes av de nye «landsdele» Nordgrønland og Østgrønland (Grønlands østkyst har en lengde av omtrent 2 ganger Norges vestkyst) og erindrer at hver av de nevnte landsdele alene er bebodd på meget sterkt begrensede strekninger, vil man forstå at der ikke i virkeligheten kan bli tale om noen slags administrasjon av disse landsdeler utenfor de bebodde strøk. Lovforslagets § 45 innskrenker sig da også til å bestemme: «Nordgrønland og Østgrønland administreres efter de paagældende Ministres nærmere Bestemmelser.»

Under en samtale som jeg iforgårs hadde med utenriksministeriets direktør Grev Reventlow bemerket denne at han var blitt opmerksom på uttalelser i norske aviser som syntes å tyde på at man, ialfall i visse kredse i Norge, så med uvilje på det nye lovforslag om Grønlands styrelse. Jeg gjorde opmerksom på at de norske avisartikler bygget på en meddelelse i «Nationaltidende» for 18de ds. hvori var uttalt at loven bl. a. hadde den hensikt ytterligere å understreke Danmarks overhøyhetsrett over landet. Grev Reventlow stilte sig tvilende til riktigheten av denne uttalelse.

Emil Huitfeldt.

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Nr. 14.

INNBERETNING.

fra legasjonen i Kjøbenhavn av 22de desember 1922.

Fortrolig.Utenriksdepartementet,
Kristiania.

Utenriksminister Cold, som hadde bedt mig komme op i Utenriksministeriet til konferanse, uttalte sin beklagelse over at det nettop fremsatte forslag til lov om Grønlands styrelse hadde fått dårlig mottagelse i den norske presse. Lovforslaget var i sin tid blitt behandlet i ministermøte og Utenriksministeren hadde lyttet til Innenriksministerens utredning med åpne ører for eventuelt å gjøre innsigelse om det skulde inneholde noe som kunde tenkes å ville virke uheldig for de pågående forhandlinger. Innenriksministeren hadde nærmere utviklet lovforslagets hensikt som var den å gi grønlænderne større innflydelse på avgjørelsen av sine egne saker og utvikle dem til den høiere kultur som naturlig vilde medføre en alltid voksende politisk selvstendighet. Det var dette der var

forslagets øiemed, og planen for landets administrasjon var lagt utelukkende med dette for øie. Forøvrig var som bekjent forslaget bygget på en utvalgsbetenkning der allerede var avgitt i mai 1921. Det lå ganske utenfor dets mål å øve forhåndsinnflydelse på avgjørelsen av forhold som skal bli gjenstand for forhandlinger mellom de to land, og dertil var det heller ikke skikket.

Utenriksministeren hadde for sin del lagt vesentlig vekt på forslaget § 45, hvorav følger at intet positivt var avgjort med hensyn til Nord- og Østgrønlands administrasjon. Når forslaget var fremsatt nu var det fordi man anså det betenkkelig å utsette lenger med gjennomførelsen av de planlagte reformer på Grønland.

Emil Huitfeldt.

Nr. 15.

PROMEMORIA,

opsatt av utenriksminister Mowinckel 22de desember 1922.

Efter tilsigelse møtte idag den danske Chargé d'Affaires Haxthausen hos mig og fikk meddelelse om at den norske regjering igår hadde gitt sendemann Huitfeldt ordre om å ta bestemt forbehold mot det av den danske regjering fremsatte lovforslag om Grønlands styrelse.

Jeg la ikke skjul på at den norske regjering og ikke minst jeg personlig var meget skuffet over den fremgangsmåte

som fra dansk side her var anvendt, idet jeg mente, at den danske regjering underhånden og konfidentielt kunde ha gitt sin legasjon og mig underretning om det påtenkte skritt. Jeg vilde da på det bestemtteste ha advaret derimot, da fremsettelsen av dette lovforslag selvfølgelig måtte ventes å virke meget pinlig i Norge. Jeg hadde forstått at den danske utenriksminister var enig med mig i, at man nu med ro burde avvænte konstitu-

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

sjonskomiteens behandling av Grønlandsspørsmålet, før noe foretokes som kunde ansees som et brudd på status quo. Norge hadde ikke anerkjent det av Danmark notifiserte skritt, hvorefter hele Grønland erklærtes under dansk suverenitet, og det var jo nettop herom og om de norske rettigheters stilling forhandlinger forestod. Jeg sa, at jeg var ganske sikker på at stemningen i Norge, bitter som den var ved de gamle ubehagelige minder fra 1814, vilde føle sig meget oprørt over dette nye skritt, og jeg måtte for min part tilføie, at til tross for at jeg til det ytterste hadde bestrebt mig for og håpet på at spørsmålets løsning kunde skje lidenskløst og i full venskapelighet, måtte jeg beklage den mangel på hensynsfullhet, som Danmark i hele denne sak hadde vist. Jeg hadde lenge trodd, at det skyldtes den omstendighet, at Danmark ikke hadde tilstrekkelig kjennskap til de store faktiske interesser som Norge — og for østkystens vedkommende Norge alene — hadde langs Grønlands kyster, men efter fornylig å

ha lest den danske rødbok om De vestindiske Øers avståelse måtte jeg beklage, at jeg var kommet til et annet for Danmark mindre smigrende resultat.

Den danske Chargé d'Affaires beklaget som mig sterkt den situasjon som nu var opstått. Han undskyldte den danske regjering med, at Nord- og Østgrønland i lovforslaget var satt i en særstilling som helt ut holdt alle muligheter åpne for innrømmelser likeoverfor nordmennene. Han mente, at den danske regjering hadde grunn til å tro, efter de uttalelser som til forskjellige tider var kommet fra norsk side, at Norge ikke i prinsippet vilde motsette sig utvidelsen av den danske suverenitet, når blott de norske rettigheter blev bevaret og sikret på fullt betryggende måte. Men han kunde likeoverfor mig ikke benegte, at det som for oss måtte bli hovedsaken, at lovforslaget uttrykkelig forutsatte dansk suverenitet også over Nord- og Østgrønland, var blitt slått fast på ett tidspunkt, da Norge ikke hadde anerkjent denne suverenitet.

22/12 1922.

J. L. M.

Nr. 16.

INNBERETNING

fra legasjonen i Kjøbenhavn av 23de desember 1922.

Fortrolig.Utenriksdepartementet,
Kristiania.

Jeg henviser til telefonsamtale med bureauchef Marstrander ved et-tiden igår eftermiddag, hvorunder jeg på forespørsel fra Herr Marstrander svarte at jeg i løpet av dagen vilde tilstille Utenriksministeren en note overensstemmende med Utenriksdepartementets telegrafiske instruksjon.

Forinnen noten var avsendt blev

jeg ved 1/25 tiden kaldt til konference med Utenriksminister Cold. Foranledningen til at Utenriksministeren ønsket å tale med mig var en telefonsamtale, som han nettop hadde hatt med den danske Chargé d'Affaires i Kristiania, Herr Haxthausen og hvori denne hadde refereret en netop stedfunnden samtale med Utenriksminister Mo-

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

winckel. Utenriksminister Colds uttalelser til mig inneholdt intet vesentlig nytt, han uttrykte kun ennu sterkere enn før hvor det hadde været ganske utenfor den danske regjerings mening å foregripe spørsmålet om suvereniteten over Grønland. Jeg fortalte ham, at jeg i løpet av eftermiddagen efter min Regjerings instruksjon vilde sende ham en skrivelse inneholdende Regjeringsens forbehold i anledning av det fremsatte lovforslag om Grønlands styrelse, og jeg meddelte ham hvad der vilde komme til å stå i noten, og at den vilde bli fulgt av en meddelelse fra Utenriksdepartementet til den norske presse. Meddelelsen kom ham øiensynlig ganske uventet, og han uttalte sin dype beklagelse av at den norske Regjering hadde funnet å måtte ta disse skritt. At der nu igjen skulde begynne en pressekampagne om Grønland anså han særlig uheldig for utsigterne til en gunstig løsning av Grønlandsspørsmålet, og han talte om ennu samme aften å sende Minister Kruse til Kristiania for om mulig å få den norske Regjering til å avstå fra planen om å underrette pressen. Jeg sa hertil, at jeg av en telefonsamtale, som jeg i formiddag hadde hatt med Utenriksdepartementet, sluttet at meddelelse allerede var sendt til aviserne. Han oppgav da planen om å la Minister Kruse reise til Kristiania, såmeget mere som han under min samtale med ham fik

telefonbeskjed fra legasjonen i Kristiania om at pressen allerede hadde mottatt Departementets meddelelse.

Jeg fremholdt meget sterkt for Utenriksministeren det norske standpunkt om lovforslaget, og hvorledes det var lovforslagets innhold som hadde nødvendiggjort meddelelsen til pressen. Jeg uttalte også at denne sikkert vilde ha en beroligende og gunstig indflydelse paa folkestemningen i Norge.

Utenriksministeren nevnte under samtalen at han til en medarbeider i «Berlingske Tidende» hadde gitt forskjellige opplysninger som denne skulde bruke ved utarbeidelsen av en beroligende leder i bladets aftennummer. Han lot avisen bringe og den viste sig å inneholde den omhandlede leder, som hermed følger. Den er som det sees overskrevet «Det danske Grønlandsforslag og Stemningen i Norge».

Videre vedlegger jeg avskrift av min note til Utenriksminister Cold av igår, og utklipp av Regjeringsorganet «Kjøbenhavn» for idag morges forsåvidt angår telegrambyråets meddelelse om det av den norske Regjering gjorte forbehold, til hvilken er knyttet en uttalelse av Innenriksminister Kragh, og en leder fra samme blad, overskrevet «Nordmændene og Grønland», der tydeligvis er skrevet før bladet var bekjent med den norske note av igår.

Emil Huitfeldt.

Kjøbenhavn, den 22de december 1922.

Herr Minister.

Min Regjering er blitt opmerksom på at det av Hans Excellence Innenriksministeren i Folketinget den 19. ds fremsatte forslag til lov om Grønlands styrelse inndeler hele Grønland i distrik-

ter og fastsetter bestemmelser om de forskjellige distrikters administrasjon, og at lovforslaget således forutsetter at dansk suverenitet gjelder i hele Grønland.

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Efter pålegg har jeg den ære å meddele at min Regjering, da den ikke har anerkjent dette, finner allerede nu at maatte ta bestemt forbehold mot det fremsatte lovforslag forsåvidt det om-

Hans Excellence
Herr Utenriksminister Cold
etc etc etc.

fatter strøk hvor dansk suverenitet ikke tidligere har været hevdet.

Mottag, Herr Minister, forsikringen om min mest utmerkede høiagtelse.

Emil Huitfeldt.

Nr. 17.

TELEFONTELEGRAM

fra det danske utenriksministerium til den danske legasjon av 22de desember 1922, levert utenriksminister Mowinckel av den danske chargé d'affaires 23de s. m.

Bemærkninger i Anledning av Lovforslaget om Grønland i Overensstemmelse med hvilke De vil kunne uttale Dem overfor Udenrigsminister Mowinckel.

Det foreliggende Lovforslag om Grønlands Styrelse er udarbejdet paa Grundlag af en Betænkning afgivet af et sagkyndigt Udvalg.

Bestemmelse om Nedsættelse af et saadant Udvalg og om Tidspunktet for dets Nedsættelse findes i § 28 i Lov 139 af 27. Maj 1908 om Styrelsen af Kolonierne i Grønland og i § 6 i Lov 161 af 18. Juni 1912 om Fællesstyre for de grønlandske Kolonier.

Udvalget blev nedsat i December Maaned 1920 og afgav Betænkning 27. Maj 1921, altsaa inden den dansk-norske Grønlandskonflikt opstod (Udenrigsminister Ræstads første Protestnote er av 2. November 1921).

Allerede derfor har Udvalget arbejdet ganske uafhængigt af Hensynet til den dansk-norske Meningsforskel i Grønlandsspørgsmaalet.

Som det er fremhævet i Lovforslagets Motiver, har Ministeriet ved dette Lovforslag givet sin Tilslutning til det fra alle Sider hidtil hævdede Princip, at det danske Arbejde for Grønland i første Række bør være af ren civilisatorisk Art. I Overensstemmelse hermed tilsigter Lovforslaget i højere Grad end hidtil at lade det økonomiske Udbytte af Landets Erhvervsmuligheder komme Befolkningen direkte tilgode. Overhovedet fremgaar det saavel af Lovforslagets enkelte Paragraffer som af Motiverne, at man ved Udarbejdelsen stadig har haft Hensynet til Grønlændernes egne Interesser og Udviklingsmuligheder for Øje.

Af Lovforslagets Bestemmelser bør fremhæves § 45, hvorefter det nordlige Grønland og hele Østgrønland administreres efter de paagældende Ministres Bestemmelser. Ved denne Paragraf er der skabt Sikkerhed for, at der ved den foreslaaede Lov ikke foregribes noget som helst med Hensyn til Forhandlingerne mellem Danmark og Norge om de norske Interesser ved Nordøstgrønland.

Nr. 18.

PROMEMORIA,

opsat av utenriksminister Mowinckel 3dje januar 1923.

Lørdag den 30te desember 1922 søkte den danske minister, som netop var kommet hjem fra et par måneders ferie, mig i anledning av Grønland-saken. Ved mottagelsen tirsdag den 2nen januar 1923 gjentok han besøket, som begge dager varte over en time.

Minister Kruse som øiensynlig var sterkt trykket over den måte, hvorpå situasjonen i Grønland-spørsmålet hadde utviklet sig i den tid han hadde vært fraværende fra Kristiania, gav en utførlig redegjørelse av den danske opfatning og sakens utvikling sett med danske øine. Han fremholdt at det var den danske regjering umulig å forstå, at fremsettelsen av lovforslaget av 19de desember virkelig skulde vekke så stor bitterhet og harme i Norge. Der var selvfølgelig ikke på noen måte tilsiktet å tilføie Norge noen krenkelse og han gikk ut fra, at ialfall den norske regjering måtte være fullt på det rene hermed. Den måte hvorpå det danske lovforslag hadde holdt alle nærmere bestemmelser om Nord- og Østgrønland ute fra loven skulde nettop fra dansk side bety en hensynsfullhet mot Norge og peke på, at alle muligheter for diskusjon og forhandling om de norske rettigheter i disse strøk var helt åpne. Danmark hadde fått sitt suverenitetskrav anerkjent av alle land og i virkeligheten så de og måtte de se utenriksminister Ihlens uttalelse av juli 1919 som en tilkjennegivelse av, at man heller ikke fra norsk side vilde møte noen vanskelighet hvor det gjaldt hovedspørsmålet, suverenitetsanerkjennelsen. Heller ikke under den Halvorsenske regjering hadde der vært noen antydning av at regjeringen tenkte på å gå fra Ihlens tilsagn, hvilket også tydelig fremgikk av utenriksminister Michelets

antydede forslag til en ordning, hvorved den norske regjering skulde avgi en erklæring nogenlunde svarende til den amerikanske, men samtidig uttale, at erklæringen var avgitt under den forutsetning, at Norge ikke gav avkall på de rettigheter til fangst og fiske, som nordmennene hadde utøvet på Grønland og i det grønlandske farvann. Han visste nok at der siden da hadde vært en voksende og sterk opinion i Norge mot enhver anerkjennelse av utvidede danske rettigheter på Grønland, men han hadde samtidig forstått det slik, at denne opinion ikke vilde hindre forhandlinger på grunnlag av en sådan anerkjennelse under full hensyntagen til de norske rettigheter. Den danske regjering ventet jo ennu svar på sine i den velvilligste tone holdte noter av 19de desember 1921, og den hadde med tålmodighet funnet sig i den begrunnelse, som fra norsk side var gitt for at svaret hadde måttet vente, nemlig at Stortinget var blitt forelagt det hele spørsmål til drøftelse. Aldri var det antydning at muligheten for venskabelige forhandlinger ikke lengere var til stede eller at det grunnlag, som hittil hadde vært forutsatt for disse, ikke lengere kunde brukes. I ventetiden hadde nordmennene tilføiet den danske regjering den overraskelse, at de hadde opprettet en trådløs stasjon på Grønlands østkyst, hvorom den danske regjering ikke hadde fått noen beskjed førenn stasjonen stod der som et fait accompli. Den danske regjering hadde i dette skritt sett et forsøk på brudd ved den ro, som de mente fra begge sider skulde være forutsetningen inntil forhandlingene var igangsatt. Det lovforslag som nu var fremsatt stod dog ikke i noensomhelst forbindelse og måtte ikke på noen måte betraktes

som et mottrekk mot den norske optreden ved etableringen av den trådløse stasjon. Lovforslaget var tvertimot lenge og omhyggelig forberedt og det var overensstemmende med et sterkt behov for reformer i den Grønlandske styrelse at det nu endelig var fremsatt. Alle dets administrative bestemmelser gjaldt jo i virkeligheten bare det danske kolonirike, og for Nord- og Østgrønland var de to paragraffer, 1 og 45, som nevnte disse distrikter, nærmest å betrakte som en åpen ramme.

Han beklaget sterkt den måte, hvorpå en stor del av den norske presse nu skrev om Grønland-spørsmålet. Tonen og stemningen deri var tildels så bitter og hatefull at man skulde tro, at landene stod likeoverfor krig med hinannen; ord som «rævestreker» og «lurerier» var meget almindelige å se. Danmark og det danske folk blev i denne del av pressen behandlet på en måte og i uttrykk, som i høi grad måtte virke oprørende og gjorde en ganske motløs, når man tenkte på at det dog gjaldt to nærstående folk mellom hvem venskap og fred skulde synes å være en selvfølge. Han vilde gjerne høre min mening om stillingen her og hvorledes jeg anskuet mulighetene for en løsning. Hvad voldgift angår hadde jeg inntrykk av at han ikke gjerne så denne utvei befulgt, idet han dog innrømmet at den kanskje blev nødvendig. Under en sådan vilde naturligvis Danmark sterkt komme til å påberope sig det av Ihlen gitte tilsagn, likesom den anerkjennelse det hadde opnådd hos alle andre makter.

Jeg redegjorde utførlig for det norske synspunkt, så ham at han og den danske regjering meget vel måtte vite at den norske regjering hadde håpet gjennom forhandlinger å nå frem til et for begge land tilfredsstillende resultat, og at den mot Danmark fiendtlige opinion, som også før lovforslaget på forskjellige kanter og i forskjellige aviser hadde gitt sig uttrykk i så henseende ikke hadde påvirket den norske regje-

ring, som bare avventet konstitusjonskomiteens og Stortingets drøftelse av spørsmålet, før den avgav sit svar på de danske noter av 19de desember 1921. Den norske regjering hadde efter sin opfatning heller intet foretatt som kunde bryte den ro, som også var dens forutsetning skulde herske inntil forhandlingene optokes. Hvad opprettelsen av den provisoriske norske trådløse stasjon angår hadde den norske regjering i sine noter gitt tydelig uttrykk for sin opfatning. Og han som kjente norsk tankegang burde vite, at ingen norsk regjering hverken kunde eller vilde legge noen hindringer i veien for noen art av norsk virksomhet i disse strøk av Grønland, hvor hittil norsk foretagsomhet hadde vært ganske fri og ubunden. Skulde den norske regjering ha foretatt noe skritt for å hindre eller vanskeliggjøre opprettelsen av den trådløse eller tatt avstand fra dens etablering, vilde dette efter norsk opfatning ha betydning et avgjørende brudd nettop likeoverfor status quo i disse strøk og brutt nettop med den ro over forholdene, som også de danske påperopte sig. Herom var der jo imidlertid utvekslet noter mellom den danske og norske regjering, så det spørsmål iallfall foreløbig var bragt ut av verden. Hvad nu det egentlig springende punkt i våre samtaler angikk, nemlig det danske lovforslag av 19de desember, så hverken kunde eller vilde jeg legge skjul på, at dette helt hadde forandret stillingen. Når han sa, at den danske regjering stod ganske uforstående likeoverfor en slik følge av lovforslaget og at den selvfølgelig ikke på noen måte hadde tilsiktet å krenke Norge, så gikk jeg ut fra dette siste som givet, da en tilsiktet fornærmelse fra dansk side også vilde ha vært en dumhet. Hvad mangelen på forståelsen av følgerne angår viste det jo nettop i bedrøvelig grad, hvor lite den danske regjering og Danmark forstod av norsk følelse og norsk stemning i dette spørsmål, følelser og stemninger som måtte

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

føres tilbake helt til den måte, hvorpå Danmark fikk de norske biland i 1814 og som burde ha tilsagt den danske regjering i hele denne sak å ha gått frem med større forsiktighet og hensynsfullhet likeoverfor Norge enn tilfellet utvilsomt hadde vært. Situasjonen her etterat lovforslaget blev kjent var med ett slag blitt ganske forandret og er i virkeligheten nu helt anderledes enn da han for to måneder siden forlot Kristiania. Så meget burde den danske regjering ha forstått når det gjaldt Grønlandsspørsmålet, at den ialfall hadde latt den danske legasjon her, for ikke å tale om ham personlig, som jo måtte forutsettes å kjenne norske stemninger i dette spørsmål bedre enn tilfellet kunde være i København, underhånden og konfidentielt få vite at lovforslaget nu tenktes fremsatt. Jeg tvilte da ikke på, at legasjonen her vilde ha tilrådet, at man ventet med dette lovforslag til de forstående forhandlinger hadde funnet sted. Nu var det praktisk talt etablert en enig norsk front i dette spørsmål. Det nyttet ikke å fremholde at lovforslaget ikke inneholdt nærmere bestemmelser vedkommende Nord- og Østgrønland. Hovedsaken var at forslaget i virkeligheten bestemt hevdet og forutsatte dansk suverenitet over hele Grønland uten å avvente Norges endelige svar på den forespørsel som fra dansk side derom var fremsatt. Enhver påberopen av Ihlens uttalelse i denne forbindelse vilde øke det ugunstige inntrykk, som den danske optreden i denne sak hadde gjort; ti efter alt som senere var foregått måtte danskene nu vite, at Ihlens tilsagn var gitt under ganske andre forutsetninger, idet han, hvad der jo også uttrykkelig fremgikk av Ihlens senere skriftlige bekræftelse til Ræstad i juli 1921, uttrykkelig hadde sagt, at han ved sin uttalelse ikke hadde gitt uttrykk for, at Norge vilde akseptere at det utvidede område blev lagt under det danske monopol til utelukkelse av norske fiskere og fangstmenn. Det hjalp i denne

forbindelse lite at Danmark nu påberopte sig at det uttrykk som erklæringen i den amerikanske form inneholdt, og som også blev forelagt Norge, om «utvidelse både av de politiske og økonomiske interesser», burde være forstått av Norge som gjeldende monopol. Faktum var det at dette ikke var forstått, og det var fra norsk side ved alle de drøftelser og enhver næringsutveksling som hadde funnet sted om dette spørsmål, efterat det i 1921 var gjenop tatt, blitt klart og sterkt fremholdt. Under disse omstendigheter hadde det selvfølgelig stedse fra Norges side vært forutsetningen, at de forhandlinger som skulde optas mellem rikene ikke bare kunde gjelde de faktiske norske interesser på og ved Grønland, men også det danske suverenitetsspørsmål. I alle de tilfeller, hvor det fra dansk side var foretatt skritt (offentlige kunngjørelser o. lign.) som kunde tydes derhen, at Danmark betraktet suverenitetsspørsmålet som allerede løst til sin fordel, hadde der stadig og uten ophold vært protestert fra norsk side. Nettop derfor kom det danske lovforslag nu som en overraskelse på Norge og måtte føles krenkende som det faktisk borttok den del av grunnlaget for forhandlingene, som fra norsk synspunkt var og måtte være den viktigste. Når Danmark, enten det nu var under den lite tiltalende påberopelse av Ihlens uttalelser eller under henvisning til andre makters anerkjennelse, vilde hevde suverenitetsutvidelsen som et fait accompli, hadde Norge for sin part intet mere å forhandle om. Norge var det land, som hadde de største interesser i de strøk det her gjaldt. Ja, man kan vel trygt si, at det er det eneste land, som har reelle interesser her, og selv om det naturligvis kunde sies, at størstedelen av den norske fangst foregikk utenfor 3-mils grensen, så var der dog jevnlig og regelmessig landgangsekspedisjoner og overvintringsekspedisjoner, likesom der var muligheter for utvidet og annen foretag-

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

somhet fra norsk side, hvis berettigelse Norge måtte hevde. Det var disse spørsmål sett i sammenheng som skulde være gjenstand for forhandlinger mellom landene, forhandlinger som Danmark ved sitt siste fremstøt praktisk talt hadde spendt benene under. Hvis forhandlingene ikke etter dansk opfatning kan omfatte suverenitetsspørsmålet, vil det si det samme som, at Danmark kun vilde forhandle om hvorvidt og i hvilken utstrekning Danmark ut av sin maktfullkommenhet vilde tilstå Norge visse rettigheter. Det blev da nærmest en nådesakt fra Danmarks side, om Norge under dansk suverenitet skulde få beholde de rettigheter det alltid og ubestridt hadde hatt og har i disse egne. Men ingen i Norge vilde, at Norge skulde ete nådens brød ved Danmarks Grønlandsbord. Da sa vi fast og bestemt takk for oss, idet vi aktet å fastholde, at Danmark ingen-somhelst rett hadde til det bord og vi aktet å søke vårt erhverv og vårt arbeid der som alltid før.

På den danske ministers spørsmål om, hvorledes jeg under disse omstendigheter tenkte sakens videre utvikling, svarte jeg, at herom hadde jeg vanskelig for å uttale mig. Forhandlingsveien måtte ansees lukket og selv om Danmark nu tok lovforslaget tilbake, helt eller for de strøks vedkommende, som lå utenfor koloniriket, hvilket naturligvis vilde gjøre et godt inntryk i Norge, vilde jeg ikke kunne si noe om, hvorvidt forhandlinger fremdeles var mulige. Det var alvorlig spørsmålet verd, om ikke den danske regjering nu i følelsen av betydningen av et godt forhold i Norden, burde ta under alvorlig overveielse, om ikke kravet på utvidet suverenitet over Grønland burde frafalles under hensyn til den motstand det hadde vakt i Norge, som det eneste land som her hadde reelle interesser. Dette såmeget mere som jo i virkeligheten suvereniteten over disse veldige isbelagte strøk, det her gjelder, jo hadde og måtte ha liten praktisk interesse for

Danmark, som jo faktisk hadde i sin besiddelse de bebodde og beboelige strøk av Grønland. Etter min mening kunde der nu nærmest bli tale om 2 utveier: Den ene, at Norge i høflige former svarte, at det under henvisning til historiske, saklige og praktiske forhold ikke fant å kunne anerkjenne dansk suverenitet og derfor måtte optre og handle som før i disse strøk uten hensyn til om og at Danmark fastholdt suverenitetsretten. Forholdet vilde da bli praktisk talt ganske det samme som før, hvis ikke Danmark foretok direkte inngrep i norsk virksomhet. Isåfall vilde Norge utvilsomt øieblikkelig innanke det hele spørsmål for internasjonal voldgift. Den annen utvei var, at begge land straks blev enig om å innanke spørsmålet for voldgift, idet det da måtte bli gjenstand for nærmere overveielse, i hvilken utstrekning og i hvilke former dette skulde skje.

Det sa sig selv at jeg for min del ikke kunde gi mere bestemte opplysninger om hvilken utvikling spørsmålet vilde ta og hvilken løsning der kunde finnes. Saken var forsåvidt ikke drøftet i regjeringen og heller ikke i Stortinget, og man måtte fremdeles avvente dattes behandling av saken. Jeg antydet imidlertid at regjeringen kanskje vilde avgi en forklarende note til det korte men bestemte forbehold den allerede hadde tatt likeoverfor lovforslaget.

Jeg erklærte at jeg til det ytterste vilde bestrebe mig for at sakens videre behandling skulde skje efter linjer som medførte minst mulig friksjon mellom landene, forat ikke det gode forhold som så lenge hadde eksistert og som man sikkert også i Norge tillå den største vekt, skulde overskygges. Jeg gikk også ut fra at han delte mitt syn i så henseende, hvad han uttrykkelig bekreftet, og at der derfor også fra dansk side blev vist størst mulig forståelse og hensynsfullhet ved sakens videre behandling.

3dje januar 1923.

J. L. M.

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Nr. 19.

PRESSEMEDDELSE,

utsendt 8de januar 1928.

Grønlandssaken.

Under diskusjonen i pressen om Grønlandssaken er den meddelelse, som utenriksminister Ihlen den 22de juli 1919 gav den danske sendemann, kammerherre Krag, blitt omtalt på en måte, som er egnet til å vekke misforståelse.

Ifølge de notater som foreligger herom i Utenriksdepartementet er saken foranlediget ved at den danske sendemann, kammerherre Krag, den 14de juli 1919 henvendte sig til utenriksminister Ihlen og meddelte ham muntlig at den danske regjering i flere år hadde beskjeftiget sig med spørsmålet om å erholde samtlige interesserte makters anerkjennelse av Danmarks overhøighet over hele Grønland, og at den i forbindelse med overdragelsen til Amerikas Forente Stater av de danske Vestindiske øer den 4de august 1916 hadde opnådd den amerikanske

regjerings erklæring om, at de Forente Stater ikke vilde motsette sig at den danske regjering utvidet sine politiske og økonomiske interesser til hele Grønland. Han tilføiet at den danske regjering stolte på at den norske regjering ikke vilde gjøre vanskeligheter ved denne saks ordning. Utenriksminister Ihlen svarte, at saken skulde bli overveiet, og meddelte derefter kammerherre Krag 22de s. m. at den norske regjering ikke vilde gjøre vanskeligheter ved denne saks ordning.

Om rekkevidden av dette svar har utenriksminister Ihlen senere (i juli 1921) på forespørsel fra daværende utenriksminister Ræstad skriftlig erklært, at han under sin samtale med sendemann Krag ikke gav uttrykk for at Norge vilde akseptere at det utvidede område blev lagt under det danske monopol.

Nr. 20.

SKRIVELSE

fra utenriksminister Mowinckel til kammerjunker Kruse av 8de januar 1928.

Kjære hr. Minister.

Under henvisning til vår telefonsamtale lørdag (6. ds.), har jeg den ære å meddele Dem, at jeg i Utenriksdepartementets pressemeddelelse om Grønlandssaken som er blitt sendt ut idag, har sløifet uttrykket «underhånden» for å unngå at der på det nuværende tidspunkt skulde reises en diskusjon herom. Jeg må dog uttrykkelig ta forbehold om, at De heri ikke må se noen tilkjenn-

givelse fra min side om, at jeg har endret opfatning med hensyn til karakteren av den daværende danske sendemanns, kammerherre Krag's muntlige henvendelse til utenriksminister Ihlen. Etter hvad der foreligger herom i Utenriksdepartementet, synes denne henvendelse å måtte betraktes som en foreløbig underhåndshenvendelse fra kammerherre Krag's side.

Joh. Ludw. Mowinckel.

Nr. 21.

SKRIVELSE

fra den norske sendemann i Kjøbenhavn til den danske utenriksminister av 12te januar 1923.

Hr. Minister.

Under henvisning til min note av 22de desember f. å., har jeg den ære etter pålegg av min regjering å gi følgende redegjørelse for de grunne, som har diktert det ved min nevnte note tatte bestemte forbehold mot det av den kgl. danske regjering fremsatte forslag til lov om Grønlands styrelse forsåvidt forslaget omfatter strøk, hvor dansk suverenitet ikke tidligere har vært hevdet.

Grønlandssaken blev aktuel i Norge ved den danske sendemanns muntlige henvendelse til utenriksminister Ihlen 14de juli 1919 angående spørsmålet om Norges anerkjennelse av Danmarks overhøihet over hele Grønland hvori meddeltes av Amerikas forente Stater i forbindelse med overdragelsen av de danske vestindiske øer hadde avgitt en erklæring om at de «ikke vilde motsette sig at den danske regjering utvider sine politiske og økonomiske interesser til hele Grønland.» Utenriksminister Ihlen muntlige avgitte svar gikk, som bekjent ut på, «at den norske regjering ikke vilde gjøre vanskeligheter ved denne saks ordning.»

Hr. Ihlen har i en telegramveksel, som 13de og 15de juli 1921 har funnet sted mellom ham og daværende utenriksminister Ræstad, uttrykkelig erklært at han i sin uttalelse den 22de juli 1919 ikke hadde gitt uttrykk for at Norge vilde akseptere at det utvidede område blev lagt under det danske monopol.

I det øieblikk man i Norge blev opmerksom på at uttrykket om utvidelse av de «økonomiske interesser til hele Grønland» fra dansk side tilsiktet også en utvidelse av monopolet og vilde medføre en innskrenkning av de gamle nor-

ske rettigheter på og ved Grønland, måtte den norske stilling til suverenitetsspørsmålet bli en annen. Da derfor den danske regjering i den fortrolige P. M. av 18de januar 1921 kom tilbake til saken og 29de april s. å. i en skrivelse, hvori den henviste til Ihlen's erklæring, henstillet at den norske regjering skriftlig skulde anerkjenne den utvidede danske suverenitet, uttalte den daværende utenriksminister Michelet under en samtale med den danske sendemann av 7de mai 1921 at han ikke fant at Norge kunde gi avkall på noen av de rettigheter til fangst og fiske, som nordmenn hittil hadde utøvet på Grønland og i det grønlandske farvann.

Der blev under denne samtale antydning en utvei til løsning, som imidlertid førte til intet, og i en skrivelse av 10de mai 1921 meddelte den danske sendemann utenriksministeren, at det danske utenriksministerium ikke ønsker «ytterligere skritt foretatt til fremskaffelse av skriftlig erklæring fra den norske regjering men ønsker å la det bero med det i sin tid fra norsk side muntlig avgitte tilsagn.»

Den 5te juli s. å. overleverte så den danske sendemann utenriksminister Ræstad en skrivelse av 2nen s. m., hvori notifiseres en av det danske innenriksministerium 10de mai utstedt bekjentgjørelse «i hvilken der under henvisning til kgl. anordning av 18de mars 1776 bringes til almindelig kunnskap at der fra dansk side er opprettet handels-, missions- og fangststasjoners åvel på vest- som på østkysten av Grønland således at hele landet herefter er inndradd under de danske kolonier og stasjoner og den dan-

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

ske styrelse av Grønland.» Straks ved denne notes mottagelse tar utenriksminister Ræstad uttrykkelig reservasjon, og som følge av den fra dansk side gjentatte henvisning til utenriksminister Ihlens uttalelse i 1919 gjør han oppmerksom paa at et muntlig svar som uttrykkelig anerkjennelse fra norsk side forekommer ham usedvanlig og utilstrekkelig. I en personlig skrivelse til den danske sendemann av 20de juli 1921 fremholder han, at denne må «regne med den kjennsgjerning at den nuværende norske regjering likesom den foregående og overensstemmende med opfatningen på andre ansvarlige hold her ikke kan gå med på å anerkjenne en utvidelse av dansk suverenitet over Grønland, som skulde medføre en tilsvarende utvidelse av monopolet til skade for norske interesser.»

Senere får den norske regjering ad indirekte vei, idet den ikke direkte blev underrettet herom, meddelelse om at «styrelsen av kolonierne i Grønland» den 16de juni 1921 har utferdiget en «Underretning til Sjøfarende i Havet omkring Grønland», hvorefter også Norge skulde ha anerkjent lukning av Grønland for beseiling av fremmede nasjoners skibe. Likeledes blev man under hånden bekjent med, at Danish Foreign Office Journal nr. 11 for oktober 1921 under overskriften «Greenland under Danish rule» inneholdt en artikkel, hvori det heter, at «all powers interested in the matter took the opportunity offered by the celebrations (i anledning av Kong Christian X's besøk) to formally recognize Denmark's sovereignty over the whole country.»

Den 2nen november 1921 sendte utenriksminister Ræstad en skrivelse til den danske sendemann, hvori han i anledning av det forefaldne uttrykkelig gjentok «at den norske regjering ikke har anerkjent og ikke kan gå med på å anerkjenne en utvidelse av dansk suverenitet over Grønland som vil medføre

en tilsvarende utvidelse av det danske monopol til fortrengsel for den næringsvirksomhet, særlig fangst og fiske, som nordmenn hittil, ubestridt, har utøvet i de pågjeldende deler av Grønland og grønlandske farvann.» Og i en skrivelse av 23de november tok utenriksministeren bestemt avstand fra berettigelsen av den foran nevnte av den grønlandske kolonis styrelse utsendte «Underretning til Sjøfarende» av 16de juni.

Den 19de desember 1921 avgav den danske sendemann til utenriksminister Ræstad 2 skrivelser, hvori den danske regjerings standpunkt nærmere presiseres. På disse skrivelser har der fra norsk side hittil ikke været avgitt endelig svar, idet den norske regjering fant det påkrevet å underkaste hele spørsmålet en nærmere historisk og saklig behandling, og dette måtte selvfølgelig ta tid. Av hensyn til sakens store betydning og de betenkeligheter der såvel av historisk som saklig grunn med styrke har gjort sig gjeldende i Norge likeoverfor spørsmålet om utvidet dansk suverenitet, fant regjeringen det også nødvendig å sende spørsmålet over til Stortinget i form av en meddelelse av 21de juli 1922. Den danske sendemann blev gjort oppmerksom herpå og at den norske regjering fant det heldigst at videre forhandlinger om saken henstod inntil Stortinget hadde kunnet behandle spørsmålet. Det var forutsetningen at vedkommende stortingskomité skulde tre sammen mellom sesjonene, men selve Stortingets behandling av saken kunde ikke skje før efter dets sammentræden i midten av januar 1923.

Imidlertid foregikk der i månederne september—november 1922 en noteveksling mellom den norske og danske regjering i anledning av en meddelelse den første under den 20de og 23de september gav om, at der på Grønlands østkyst i forbindelse med en norsk fangstekspedisjon som overvintret, var etablert en trådløs værvarelsstasjon. Den danske re-

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

gjering bestred berettigelsen av dette skritt, mens den norske på sin side meget sterkt hevdet «norske borgeres rett til utøvelse av deres gjennom tiderne hevdede og aldrig før bestridte frie virksomhet» i de strøk av Grønland, hvor spørsmålet nu gjaldt Norges anerkjennelse av dansk suverenitet. Skjønt begge regjeringer fastholdt sin opfatning var man dog enig om, at Stortingets forestående behandling av saken nu burde avventes.

Da fikk ganske pludselig og overraskende den norske regjering kjennskap til, at den danske regjering hadde fremsatt sitt lovforslag av 19de desember 1922 om Grønlands styrelse, og at dette lovforslag forutsatte som et fait accompli at dansk suverenitet var gjeldende over hele Grønland, altså nettop den suverenitet, som den norske regjering ikke hadde anerkjent.

Den norske regjering anmodet straks den hadde gjort sig bekjent med lovforslaget sin sendemann i Kjøbenhavn om

å ta bestemt forbehold, hvilket skedde i note av 22de desember 1922.

Det fremgår av foranstående utvikling, at den norske regjering ikke har anerkjent den ønskede utvidelse av Danmarks overhøyhet over hele Grønland, og den har hittil stått i den formening, at det var dette spørsmål som i tilfelle måtte bli gjenstand for forhandlinger mellom regjeringene og sees i forbindelse med de norske rettigheter på Grønland. Disse rettigheter har som nevnt gjennom årrekker gitt sig uttrykk i den fangstvirksomhet som norske borgere har utøvet i disse strøk og farvann og medfører at Norge i virkeligheten blir det eneste land, som her kan sies å ha reelle interesser å vareta. Dette må være av avgjørende betydning hvor det gjelder suverenitetsspørsmålet over så veldige områder, som hittil uten noen innskrenkning har stått åpne for norsk virkelyst og norsk foretagsomhet.

Motta — — —

Emil Huitfeldt.

Nr. 22.

PROMEMORIA,

opsatt av utenriksminister Mowinckel 13de januar 1928.

Fortrolig.

Den danske sendemann Kruse søkte mig idag efter avtale til en lengere samtale om Grønlandsspørsmålet. Han overrakte først en gjenpart av en skrivelse han hadde mottat hvori bebudedes snarlig svar på vår note av 22de desember ifjor.

Med hensyn til selve spørsmålet fortalte han mig at han hadde innberettet, hvad jeg tidligere hadde sagt om muligheten av at Danmark tok lovforslaget tilbake. Dette var, som han hadde ventet, ikke gjørlig. Derimot hadde den danske

utenriksminister antydningvis nevnt, at lovforslaget når det blev sendt i utvalg kanskje kunde forbli der i påvente av mulige forhandlinger, således at ikke dets vedtagelse skulde stille sig i veien for sådanne. På min uttalte frykt, at selve oversendelsesdebatten kunde gi anledning til skarpe og mindre overveiede uttalelser som kunde sette ondt blod, svarte han at han nok trodde at dette kunde hindres. Forhandlinger for lukkede dører som i vårt Storting blev sjelden eller aldri anvendt i Danmark, og i tilfelle, da

som regel kun hvor det gjaldt sammøter mellom begge kamre. Han spurte om jeg under disse omstendigheter kunde tenke mig noen mulighet for at forhandlinger kom igang, da han personlig av hensyn til det gode forhold mellom landene svært gjerne vilde, at man søkte å komme hinannen nærmere. Han fryktet meget for at den utvei som jeg ved en tidligere leilighet hadde antydnet, nemlig at Norge bare nektet å gi anerkjennelse for suverenitetsutvidelsen og forøvrig lot det ha sitt forblivende med forholdet som det hittil hadde været, ikke vilde føre frem, men lett sette øket bitterhet, kanskje volde direkte vanskeligheter. Der kunde nemlig både hurtig og ofte inntre tilfeller, hvor Danmark da måtte hevde sin suverenitet og direkte komme i kollisjon med Norge. Der vilde således neppe kunne etableres noen varig ro. Da var det efter hans mening kanskje bedre med en gang å gå til voldgift.

Jeg uttalte, at jeg hadde overveiet disse spørsmål som lå mig sterkt på hjertet meget nøie og inngående siden vi sist taltes ved. Jeg hadde hittil ingen føling med Stortinget således, at jeg kunde si at jeg kjente dets mening utenfor den almindelige stemning, som gjorde sig gjeldende og som utvilsomt var overensstemmende med hvad jeg tidligere hadde nevnt, at den norske front nu var samlet i denne sak. Skulde forhandlinger overhodet tenkes mulige, før saken i tilfelle blev underkastet voldgift, måtte disse fra norsk side kreves ført på et absolutt fritt grunnlag, d.v. s. Danmark måtte ikke på sin side fastholde suvereniteten over de strøk det her gjaldt, men dette spørsmål måtte holdes helt åpent. Likeledes måtte de norske rettigheter det her gjaldt ikke innskrenkes til de i begynnelsen av denne sak så ofte nevnte fangst- og fiske-rettigheter. Som det også har fremgått av de noter som den nuværende norske regjering har sendt og den opfatning som den sterkt har fremholdt, gjelder de norske rettigheter på og ved Grønland (utenfor koloniriket) retten til fritt be-

driftsliv, uten noen innskrenkninger og til de muligheter for slikt bedriftsliv, som er eller måtte være til stede. Forhandlingene måtte altså med andre ord bli en helt fri forhandling mellom de to land, som her har de største interesser både av historiske og praktiske grunner, og måtte omfatte spørsmålet om hvorledes den fremtidige ordning av disse strøk best og mest hensiktsmessig kunde skje under hensyntagen nettop til disse to lands historiske og saklige interesser.

Den danske sendemann svarte, at Danmark jo ikke godt, således som denne sak lå an, kunde vike tilbake fra den suverenitetspåstand, som så sterkt og gjentagne ganger var hevdet, og som jo hadde fått sin anerkjennelse fra alle andre makter og tilsagn om gunstig behandling også fra Norge.

Da jeg sa, at det efter min mening var ganske nødvendig at dette spørsmål blev helt og ubundet åpent, sa han, at Danmark dog i hvert tilfelle måtte falle tilbake på sin påstand hvis forhandlingene førte til intet.

Jeg sa, at deri var jeg enig. Både Danmark og Norge måtte, hvis således fritt optatte forhandlinger ikke førte til noe resultat, stå helt og ubundet av disse forhandlinger, og likeoverfor den voldgift som kanskje da måtte gripes til kunne med full rett hevde de standpunkter, de hadde inntatt før de gikk til sådan forhandling. Jeg sa ham, at disse mine uttalelser idag stod helt for min egen regning og at jeg ikke engang hadde drøftet disse forhandlingsmuligheter med mine kolleger i regjeringen. Jeg betraktet det nærmest som et slags tankeeksperiment likeoverfor en mann, der som jeg var interessert i at denne sak kunde fremmes ad veier, hvor begge lands ære og rett hevdedes, og som innebar mulighet for resultater der opretholdt det gode forhold mellom folkene.

Også han sa, at hvad han uttalte i denne forbindelse stod alene for hans egen regning. Han hadde således intet kjennskap til om det var mulig for hans

regjering eller om den vilde være villig til å gå til forhandlinger av den art som antydnet av mig og hvorved Danmark jo faktisk, mens forhandlingene varte, satte sin suverenitetspåstand helt ut av betraktning.

Jeg nevnte som en annen mulighet, at den kommisjon, som i tilfelle av Norge blev satt for å føre forhandlinger med Danmark eller kanskje en annen særskilt kommisjon, først kunde få i oppdrag å utrede det hele spørsmål fra norsk side og selvstendig å uttale sig om dets betydning og rekkevidde samt mulighetene av forhandling, og at man så når resultatet av dens arbeide forelå for regjering og storting, tok op til avgjørelse, om man fra norsk side vilde foreslå forhandling med Danmark eller ikke. Også i sådant tilfelle måtte imidlertid forutsetningen være, at Danmark ikke foretok fremstøt i suverenitetsspørsmålet, men lot sitt lovforslag hvile, iallfall for de punkters vedkommende som omfattet strøkene utenfor koloniriket. Han sa, at dette

jo kunde ta lang tid, hvortil jeg svarte, at jeg syntes ikke tiden i denne forbindelse kunne spille noen større rolle. Ved et sådant alternativ måtte fremgangsmåten bli den, at Norge underrettet Danmark om, at vi beklaget ikke å kunne ta standpunkt til notene av 19de desember 1921, idet vi hadde funnet det formålstjenlig å nedsette en kommisjon med det mandat som foran nevnt, før standpunkt fra norsk side kunde tas til muligheten av forhandling om de her gjeldende spørsmål.

Den danske sendemann takket for den anledning jeg ved denne samtale hadde gitt ham til drøftelse av de muligheter som var til stede for forhandlinger mellem landene og selv om han forstod at jeg likesom han selv intet bestemt kunde si eller engang stille i utsikt, om de her antydede veier kunde eller vilde betredes, mente han dog at en samtale som denne idag hadde sin betydning for sakens videre utvikling.

13/1 1923.

J. L. M.

Genpart.

Herr Minister.

Paa den med Udenrigsministeriets Skrivelse Nr. 15 i Genpart fremsendte, fra den herværende norske Gesandt modtagne Note af 22. f. M., i hvilken Gesandten paa sin Regerings Vegne tager Forbehold mod det af Indenrigsministeren i Folketinget den 19. f. M. fremsatte Forslag til Lov om Grønlands Styrelse, er der endnu ikke tilstillet den norske Gesandt noget Svar. Et saadant, der antagelig i den nærmeste Fremtid vil blive overgivet Gesandten, vil formentlig komme til at gaa ud paa, at den danske Regering af de i Herr Ministerens Note af 19. December

København, den 11te januar 1923.

Nr. 11.

Grønland.

1921 til den daværende norske Udenrigsminister anførte Grunde ikke kan anerkende det i den norske Gesandts Note fremsatte Forbehold som berettiget.

Under Henvisning til de af den norske Udenrigsminister overfor Dem fremsatte Udtalelser om Lovforslaget beder jeg Dem imidlertid allerede nu over for Udenrigsminister Mowinckel paany fremhæve, at det ikke ved det paagældende Lovforslag har været tilsigtet at foregribe en eventuel Forhandling mellem den danske og den norske Regering paa Grundlag af de Oplysninger, som er

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

begæret i Deres ovennævnte Note af 19. December 1921, og at der ved Lovforslagets § 45 er skabt Adgang for en tilfredsstillende Løsning.

Jeg bekræfter samtidig den Dem telefonisk givne Instruktion om at finde Lejlighed til over for Udenrigsminister Mowinckel at udtale den danske Regerings Paaskønnelse af den Aabenhed, hvormed den norske Regering er gaaet

til Værks ved den 8. d. M. stedfundne Udsendelse af det norske Udenrigsdepartements Redegørelse for Deres Forgængers Henvendelse den 14. Juli 1919 til den daværende norske Udenrigsminister og de ved denne Lejlighed fremsatte Udtalelser.

En Genpart af nærværende Skrivelse vedlægges.

Den kgl. Gesandt i Kristiania.

Nr. 23.

INNBERETNING

fra legasjonen i Stockholm av 13de januar 1923.

Utenriksdepartementet.

Den danske utenriksminister er i disse dager i Stockholm (i egenskap av president for Danmarks Røde Kors og i anledning av møte mellem representanter for Norges, Danmarks og Sveriges Røde Kors). Han var igår fm. på visitt hos statsminister Branting i utenriksdepartementet.

Jeg spurte Branting under et samvær igår aftes om den danske utenriksminister hadde berørt Grønlandssaken. Branting svarte at han var kommet «en smule» inn på den, og han — Branting — hadde da sagt ham at han vilde finne det sørgelig om ikke denne sak kunde gjøres op her i Norden uten at man tydde

til mellomkomst av andre (Branting antar jeg siktet til Folkeforbundet eller Haagerdomstol) (Jeg tenkte dessuten på min skrivelse nr. 930 av 28de oktober f. å. og Departementets nr. 757 av 2den november f. å. om Brantings villighet til å yde sin bistand); den danske utenriksminister — sa Branting mig — «syntes å være enig heri».

Branting tilføiet overfor mig at det efter hans mening vilde være til skade for de nordiske land overfor utenverdenen om man ikke skulde kunne gjøre op sådanne saker sig imellem. I andre land regnet man ellers med enighet og samhold mellem de nordiske land.

J. H. Wollbæk.

Nr. 24.

PROMEMORIA,

opsatt av utenriksminister Mowinckel 17de januar 1923.

Ved mottagelsen igår (tirsdag 16de) kom den danske sendemann Kruse atter inn på Grønlandsspørsmålet. Han meddelte mig at han hadde overveiet nøie den meningsutveksling som hadde funnet sted under vår samtale den 13de ds., men var kommet til det resultat at han ikke burde eller kunde innrapportere til sin regjering de forhandlingsmuligheter, som jeg hadde antydnet. Vår samtale hadde jo uttrykkelig vært karakterisert som helt privat og han hadde derfor funnet å kunne stå fritt med hensyn til rapport til Kjøbenhavn. Han vilde iallfall ennu overveie noen tid hvad han skulde gjøre. Hadde han personlig kunnet reise ned og muntlig redegjort for mine uttalelser, hadde saken kanskje stillet sig anderledes, men med en skriftlig rapport fryktet han for at resultatet istedenfor å bringe saken videre frem lett kunde føre til nye vanskeligheter. Idet han nærmere ønsket å redegjøre for grunnen til sin tilbakeholdenhet sa han, at hele denne sak jo hadde hatt en merkelig og for Danmark lite gledelig utvikling. Først hadde Danmark straks det henvendte sig til Norge fått Ihlen ubetinget gunstige svar, der uttrykkelig blev avgitt på den norske regjerings vegne, og det var først efter dette svar og i tillit til dette at Danmark tok spørsmålet op med de øvrige makter. Siden hadde Ihlen, hvad der fremgikk av hans (Kruses) notater, lykønsket Danmark med hvad det hadde opnådd ved Grønlandssuvereniteten og ved de opgaver det der fikk. (Jeg svarte straks på dette, at denne lykønskingshistorie var ganske ny for mig, og det fantes intet om den i våre notater.) Da så den Halvorsen'ske regjering kom til, antydnet den ikke på noen måte at den vilde fragå det Ihlen'ske løfte. Utenriksminister

Michelet fant kun at han måtte gjøre reservasjoner likeoverfor fangst- og fiskerettigheter, som nordmennene hadde langs kysten, og han antydnet jo et forslag som bragte en løsning overensstemmende hermed. Heller ikke den nuværende norske regjering hadde til å begynne med på noen måte nektet sin villighet til å anerkjenne Danmarks utvidede suverenitet, den hadde, hvad der fremgikk av Ræstads forskjellige noter og uttalelser, kun sagt, at den ikke kunde anerkjenne en utvidelse som medførte en tilsvarende utvidelse av monopolet. Nu var midlertid saken nådd derhen, at man overhodet ikke vilde anerkjenne suvereniteten, men foreslog at endog den skulde bli gjenstand for forhandlinger, likesom man litt efter litt hadde utvidet de påståtte norske rettigheter, som først innskrenket sig til Grønlands østkyst, for det første til å gjelde hele det strøk som lå utenfor det danske kolonirike, og dernæst til å gjelde alle rettigheter, både de tidligere havte og hvilkesomhelst mulige fremtidige som måtte kunne erhverves. Under disse omstendigheter vilde det efter hans mening svekke Danmarks hele stilling, ved en eventuell voldgift, hvis det nu gikk til forhandlinger av den art som av mig den 13de ds. antydnet. Kunde man da ikke heller imøtekomme Danmarks forslag av 19de desember om forhandlinger, idet man overhodet ikke uttalte sig om suverenitetsspørsmålet?

Jeg svarte ham at han hadde ganske rett i, at denne sak var undergått en utvikling efterhvert som man her i Norge hadde fått en voksende følelse av, hvad det virkelig gjaldt, og det nyttet lite fra dansk side å procedere på, at opfatningen til å begynne med var gunstigere for Danmark enn nu. Man måtte regne med det faktum, at nu var der ingen i Norge

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

som vilde gi slipp på det forhold som Norge stod i til den herreløse del av Grønland, og de uttalelser som var avgitt av den norske regjering i forbindelse med etableringen av den trådløse stasjon i høst hadde sterkt understreket, at Norges rettigheter ikke var innskrenket av noesomhelst annet enn Norges egen frie vilje og naturhindringer. Derfor kunde der ikke være tale om forhandlinger fra norsk side uten på en ganske fri og åpen basis. Vilde ikke Danmark gå

med på det, måtte Norge her gå sine egne veier. En forhandling om Norges stilling og norske rettigheter som forutsatte dansk suverenitet var helt utelukket.

Ved den danske sendemanns avskjed sa han, at han igjen vilde overveie, om han skulde forelegge mine forhandlingsuttalelser for sin regjering, men han tillat, at som han nu så på situasjonen trodde han ikke at det pekte på noen mulig løsning.

17/1 1923.

J. L. M.

Konfidentielt.

Nr. 25.

SKRIVELSE

fra Det Geofysiske Institut i Tromsø til Utenriksdepartementet av 11te januar 1923.

Da det muligens turde være av interesse for det ærede departement å vite, hvorledes stasjonen i Mygbugten på Østgrønland er anlagt, har vi anmodet ekspedisjonens leder, hr. Johan Olsen, om å meddele hvorledes han har arrangert sig derborte med husbygning o. l.

Vi har som svar herpå mottatt følgende telegram:

«Meddeler herved at radiostasjonen med master og alt utstyr er opmontert på land. To huser er bygget, et med niogtyve kvadratmeter grunnflate og tre værelser og det andre med henholdsvis atten og to — Olsen», hvilket herved meddeles

— — — — —
Ærbødigst

O. Krogness.

Nr. 26.

SKRIVELSE

fra kammerjunker Kruse til utenriksminister Mowinckel av 22de januar 1923.

Kære Hr. Udenrigsminister.

Under Henvisning til Hr. Udenrigsministerens Brev til mig af 8. ds., hvori De bl. a. meddeler mig, at efter hvad der i Udenrigsdepartementet foreligger om

Karakteren af Kammerherre Krag's Henvendelse, synes denne at maatte betragtes som en foreløbig Underhaandshenvendelse har jeg den Ære at meddele

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Dem, uden iøvrigt ved denne Lejlighed i Detailler at komme ind paa de Grunde, der bestemmer den danske Regerings Opfattelse i saa Henseende, at Kammerherre Krag's Henvendelse til Udenrigsminister Ihlen den 14. Juli 1919 efter den danske Regerings Opfattelse var en fuldt officiel Henvendelse. Den derefter af Udenrigsminister Ihlen den 22. s. M. paa den norske Regerings Vegne afgivne Erklæring blev og maatte efter de med Henvendelsen og Udenrigsminister Ihlen's Udtalelser forbundne Omstændigheder, derunder navnlig ogsaa Forbin-

delsen mellem det danske Tilsagn om Spitzbergen og det norske Tilsagn om for Grønlands Vedkommende ikke at gøre Vanskeligheder ved Sagens Ordning — saavel af Kammerherre Krag som af den danske Regering — blive opfattet som en fuldt officiel Erklæring, hvis endelige Karakter ikke forandres derved, at man senere anmodede om en skriftlig Gentagelse af den af Udenrigsminister Ihlen afgivne mundtlige Erklæring, idet dette kun kunde betragtes som en Formalitet.

Jeg forbliver med udmærket Højagtelse Deres ærbødige og hengivne

J. C. W. Kruse.

Nr. 27.

SKRIVELSE

fra den danske udenrigsminister til den norske sendemann i Kjøbenhavn av 5te februar 1923.

Herr Minister.

I en Note af 22. December f. A. har De meddelte mig, at den norske Regering er blevet opmærksom paa, at det af Indenrigsministeren i Folketinget den 19. s. M. fremsatte Forslag til Lov om Grønlands Styrelse inddeler hele Grønland i Distrikter og fastsætter Bestemmelser om de forskjellige Distrikters Administration, og at Lovforslaget saaledes forudsætter, at dansk Suverænitet gælder i hele Grønland, i hvilken anledning den norske Regering, som ifølge Deres Note ikke har anerkendt dette, finder at maatte tage bestemt Forbehold mod det omtalte Lovforslag, forsaavidt dette omfatter Egne, hvor dansk Suverænitet ikke tidligere har været hævdet.

Jeg beder Dem i den Anledning bringe til Deres Regerings Kundskab, at den danske Regering under Henvisning til den i den hidtil ikke besvarede Note af 19. December 1921 fra den danske Ge-

sandt i Kristiania til den daværende norske Udenrigsminister indeholdte Redegørelse ikke kan anerkende det i Deres Note med det paagældende Lovforslag fremsatte Forbehold som berettiget.

Idet jeg samtidig anerkender Modtagelsen af Herr Ministerens Note af 12. f. M., der i Tilslutning til den ovenfor omtalte Note af 22. December f. A. giver en Fremstilling af de Synspunkter, som den norske Regering har fremsat med Hensyn til Danmarks Rettigheder over Grønland, finder jeg Anledning til at anføre følgende:

I Deres Note nævnes den af Udenrigsminister Ihlen den 22. Juli 1919 afgivne Erklæring, ved hvilken Herr Ihlen efter at være blevet gjort bekendt med den danske Regerings Stilling til Spørrmaalet om Suveræniteten over Spitsbergen, overfor Kammerherre Krag afgav et klart og bestemt Tilsagn, hvortil der ikke

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

var knyttet nogetsomhelst Forbehold, og ved hvis Afgivelse det end ikke blev antydet, at den norske Regering ønskede at gøre særlige Interesser gældende. Ved den danske Gesandts første Henvendelse erklærede den norske Udenrigsminister, at han ikke kunde give Svar paa egen Haand, og Svaret blev da afgivet 8 Dage senere paa den norske Regerings Vegne.

Naar den danske Regerings Henvendelse til den norske Regering fandt Sted i Juli Maaned 1919, var Grunden den, at Udenrigsministeriet netop da af den af Fredskonferencen i Paris til Undersøgelse af de forskjellige Landes Krav paa Spitsbergen nedsatte Kommission var blevet opfordret til at meddele den danske Regerings Syn paa dette Spørsmaal og derfor ønskede at indhente Norges Erklæring vedrørende Grønland, forinden man tog Stilling til Spørsmaalet om Suvereniteten over Spitsbergen. Under sin Henvendelse til Udenrigsminister Ihlen den 14de Juli 1919 fremhævede Kammerherre Krag i Overensstemmelse med Udenrigsministeriets Instruktion dette Punkt, idet han samtidig udtalte, at den danske Regering vilde være tilbøjelig til over for den nævnte Kommission i Paris at gentage den den norske Regering tidligere givne Meddelelse, gaaende ud paa, at Danmark vilde give den fra norsk Side ønskede Ordning af Spitsbergenspørsmaalet sin Tilslutning. Straks efter Modtagelsen af Kammerherre Krags Indberetning om Udenrigsminister Ihlens Erklæring i Grønlandssagen sendte Udenrigsministeriet den Kgl. Gesandt i Paris et Telegram, hvori Gesanden under Henvi- sning til den norske Regerings nævnte Tilsagn bemyndigedes til over for den ovennævnte Kommission i Paris at udtale Danmarks Tilslutning til den paa- tænkte Ordning angaaende Spitsbergen, hvilket derefter i en Skrivelse af 23. Juli 1919 blev meddelt Kommissionen.

I Overensstemmelse hermed udtalte Udenrigsminister Ihlen sig under Minister Kruses Tiltrædelsesbesøg hos ham den 7. November 1919, hvorom Gesand-

ten den 8. s. M. indberettede saaledes til Udenrigsministeriet: «Med Hensyn til Spitsbergenspørgsmaalet begyndte Udenrigsministeren med at udtrykke sin Glæde over, at Danmark anerkendte Norges Suverenitet der, ligesom det var Norge en Glæde at anerkende Danmarks Suverenitet paa Grønland, hvor der — som han udtrykte sig — venter Danmark store Opgaver.»

Det kan under Henvi- sning til Deres Bemærkninger om den senere fra dansk Side fremsatte Anledning om en skriftlig Bekræftelse af den omhandlede Erklæring tilføjes, at det i Slutningen af April Maaned 1921 ved Udtalelse fra den daværende norske Regerings Side over for den danske Gesandt i Kristiania blev erkendt, at den norske Regering naturligvis følte sig bundet ved den tidligere afgivne mundtlige Erklæring.

Dernæst nævnes i Deres Note mellem Udenrigsminister Michelet og Minister Kruse den 7. Maj 1921 stedfunden Samtale, under hvilken Herr Michelet — altsaa henved to Aar efter Afgivelsen af Udenrigsminister Ihlens Erklæring — henledte Opmærksomheden paa norske Fangstinteresser ved Nordøstgrønland. Naar det i denne Sammenhæng i Deres Note gøres gældende, at den norske Stilling til Suverenitetsspørgsmaalet maatte blive en anden, efter at den norske Regering var bleven opmærksom paa, at der formentes at være norske Fangst- og Fiskeriinteresser ved Grønland, kan man fra dansk Side — ganske bortset fra, at det i 1919 afgivne Tilsagn selvfølgelig ikke to Aar efter kunde ændres vilkaarligt — ingenlunde indrømme Rigtigheden af denne Betragtningssaa, ligesaa- liddt som Udenrigsminister Michelet udtalte nogetsomhelst i denne Retning.

Endvidere anfører Herr Ministeren den af Udenrigsminister Ræstad i en Note af 2. November 1921 til den danske Gesandt fremsatte Udtalelse om, at den norske Regering ikke kan anerkende en Udvidelse af dansk Suverenitet over Grønland, som vil medføre en tilsvarende

Udvidelse af det danske Monopol til Fortrængelse af den paagældende norske Næringsvirksomhed. Som allerede udviklet i den danske Gesandts Note af 9. December 1921, hvor man i det hele indgaaende har imødegaaet det fra norsk Side anførte, kan man fra dansk Side ikke anerkende Berettigelsen af at knytte Spørgsmaalet om Suverenitet til Spørgsmaalet om Monopol paa en saadan Maade, som det sker i Udenrigsminister Ræstads Note.

Endelig nævner De det af Udenrigsminister Mowinckel i Deres ovennævnte Note af 22. December f. A. udtrykte Standpunkt, i hvilket der tages Forbehold med Hensyn til det af Indenrigsministeren i Folketinget den 19. s. M. fremsatte Forslag til Lov om Grønlands Styrelse, forsaavidt Lovforslaget omfatter Egne, hvor dansk Suverenitet ikke tidligere har været hævdet.

Dette Standpunkt og det saaledes formulerede Forbeholds Berettigelse kan man, som allerede anført i Begyndelsen af denne Note, ikke anerkende fra dansk Side. Ved Fremsættelsen af det paagældende Lovforslag er der ikke skeet nogen Ændring i det Standpunkt, som fra dansk Side var indtaget i Tiden forinden Lovforslagets Fremsættelse, og som var den norske Regering bekendt. Tværtimod har man ved Formuleringen af Forslagets § 45 -- jfr. ogsaa Begrundelsen til denne Paragraf -- tilsigtet i fuldt Omfang at bevare Muligheden for at imødekomme norske Ønsker om Hensyntagen til norske Fangst- og Fiskeriinteresser. Fra dansk Side maa man derfor være af den Opfattelse, at der ved Fremsættelsen af dette Lovforslag ikke er givet nogen berettiget Anledning til de i Deres Note fremhævede Synspunkter.

I denne Forbindelse maa der fra

dansk Side tages Afstand fra det i Deres Note af 12. Januar d. A. angaaende Etableringen af en traadløs Radiostation anførte. I den norske Udenrigsministers Note af 16. Oktober 1922 blev der udtrykkelig henvist til Stationens provisoriske Karakter og til, at der ikke derved skulde være foregrebet noget med Hensyn til de dansk-norske Forhandlinger om Grønlandssagen, og det Standpunkt, som man fra dansk Side indtil videre har indtaget overfor denne Station, er baseret paa denne udtrykkelige Forudsætning.

Det følger af de ovenfor fremsatte Bemærkninger, at man fra dansk Side heller ikke kan anerkende Konklusionen i Slutningen af Hr. Ministerens Note af 12. Januar d. A., gaaende ud paa, at den norske Regering ikke skulde have anerkendt Danmarks Suverenitet over hele Grønland. Naar der derhos i denne Forbindelse omtales norske Rettigheder paa Grønland, som skulde have fundet deres Udtryk i en af Nordmænd udøvet Fangstvirksomhed i disse Strøg og Farvande og medføre, at Norge skulde være det eneste Land, som her kan siges at have reelle Interesser at varetage, maa den danske Regering, uden her at komme nærmere ind paa de betydelige danske Interesser i Østgrønland, bestemt afvise en saadan Paastand.

Naar den kgl. Regering, uagtet den er uden Svar paa den oftnævnte danske Note af 19. December 1921, har ment at burde tage Afstand fra de i Deres Note af 12. f. M. udviklede Synspunkter, er det skeet for allerede nu at gøre opmærksom paa de Vanskeligheder, som disse kunde medføre for en tilfredsstillende Løsning, hvortil man fra dansk Side beredvillig har tilsagt sin Medvirkning.

Modtag --- --- ---

Avskrift.

Nr. 28.

SKRIVELSE

fra den norske sendemann i Kjøbenhavn til den danske utenriksminister av 17de februar 1923.

Hr. Minister.

I Deres note av 5te februar d. å. har De meddelt at den danske regjering, under henvisning til den i den danske note av 19de desember 1921 inneholdte redegjørelse, ikke kan anerkjenne som berettiget det forbehold, som ved min note av 22de desember f. å. er tatt av den norske regjering mot det 19de s. m. fremsatte forslag til lov om Grønlands styrelse. De knytter derefter en del bemerkninger til den utførlige redegjørelse av spørsmålet, som blev gitt i min note av 12. f. m.

Den norske regjering som i alle henseender oprettholder sitt tidligere fremholdte syn og sin opfatning i denne sak, forbeholder sig senere — i den utstrekning og på den måte som Stortingets behandling av Grønlandssaken måtte foranledige — å komme nærmere tilbake til de i Deres note av 5te ds. og forannevnte note av 19de desember 1921 fremholdte synsmåter. Jeg skal derfor efter ordre foreløbig innskrenke mig til å meddele, at den norske regjering må ta bestemt avstand fra den opfatning av daværende utenriksminister Ihlens uttalelse av 22de juli 1919 som Deres regjering i nevnte to noter gir uttrykk for. Herr Ihlens uttalelse inneholder ingen anerkjennelse av Danmarks suverenitet

over hele Grønland. Den hadde ikke og kunde heller ikke ha noen for Norge endelig forbindende karakter. Dette fremgår såvel av måten hvorpå den blev avgitt som av den form den har fått.

Ved sin senere henvendelse av 29de april 1921 har jo også den danske regjering søkt å erholde et skriftlig uttrykk for Norges anerkjennelse av Danmarks suverenitetsønske. Da sådan anerkjennelse fra Norges side ikke ubetinget kunde gis, er den danske regjering falt tilbake på utenriksminister Ihlens uttalelse. Det sier sig imidlertid selv, at denne uttalelse efter sitt eget innhold hverken kan være ment som eller være en forpliktelseserklæring, hvorved den norske stat skulde være folkerettslig bundet. Den inneholder en meddelelse om, hvad der på det tidspunkt var den norske regjeringens syn på forholdet, og er således kun til orientering angående den norske regjeringens holdning like overfor Danmarks meddelte hensikt, å søke hele Grønland inndradd under dansk suverenitet. Det må være utvilsomt at Ihlen ikke har villet eller kunnet begrunne noen folkerettslig forpliktelse for den norske stat ved sin uttalelse.

Motta — — —

Emil Huitfeldt.

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Nr. 29.

SKRIVELSE

fra den danske Utenriksminister til den norske Sendemann i Kjøbenhavn,
av 17. mars 1923.

I en Note af 17. f. M. har Herr Ministeren i Anledning af Udenrigsministeriets Note af 5. s. M. angaaende Grønland taget Forbehold om senere at komme tilbage til den i denne Note saavel som i den tidligere danske Note af 19. December 1921 indeholdte Redegørelse, men dog foreløbig meddelt, at den norske Regering tager Afstand fra den Opfattelse, at den daværende norske Udenrigsminister Ihlens Erklæring af 22. Juli 1919 til den danske Gesandt skulde indeholde en Anerkendelse af Danmarks Suverenitet over hele Grønland eller have eller kunde have nogen for Norge endelig forbindende Karakter.

Til Begrundelse for dette den norske Regerings Standpunkt anføres i Deres Note, at dette skulde fremgaa saavel af Maaden, hvorpaa Udenrigsminister Ihlens Erklæring blev afgivet, som af den Form, den har faaet; endvidere, at den danske Regering ved en senere Henvendelse af 29. April 1921 har søgt at erholde en skriftlig Bekræftelse af det tidligere Tilsagn. Den norske Regering hævder derfor, at Udenrigsminister Ihlens Erklæring kun var afgivet til Orientering angaaende den norske Regerings Holdning og ikke kan begrunde nogen folkeretslig Forpligtelse for den norske Regering.

I Besvarelse af denne Henvendelse har jeg den Ære at udtale, at den danske Regering ikke kan anerkende disse se-

nerne Fortolkninger af den norske Regerings ubetingede og ikke til nogetsomhelst Forbehold knyttede Tilsagn af 22. Juli 1919. Dette Tilsagn var fremkaldt ved en fuldkommen klar og tydelig Henvendelse i Forbindelse med Spitsbergen-Sagen og blev fra norsk Side afgivet paa en ligesaa utvetydig Maade. Det var paa ingen Maade foreløbigt eller kun til Orientering, men af samme endelige Karakter som de andre Staters Tilsagn, til hvilke der fra dansk Side udtrykkelig var henvist, og som heller ikke senere efterfulgtes af yderligere Aftaler.

Der anføres i Herr Ministerens Note ikke nogen nærmere Motivering af, hvorledes den norske Regerings Opfattelse skulde fremgaa af Maaden, hvorpaa Udenrigsminister Ihlens Erklæring blev afgivet, og af den Form, den har faaet, samt hvorfor Udenrigsminister Ihlens Erklæring ikke skulde kunne have nogen for Norge forbindende Karakter. Den norske Regerings Erklæring blev ganske vist afgivet mundtligt. Men det er en almindelig anerkendt Regel i Folkeretten, at det mundtlige Tilsagn er ligesaa bindende som det skriftlige. Den norske Udenrigsminister maatte derhos baade af statsretslige og af folkeretslige Grunde være fuldtud kompetent til at afgive et saadant Tilsagn, og rent bortset fra sin Kompetence, ogsaa være legitimeret dertil.

Modtag, Herr Minister, etc. etc....